

پژوهش‌های حقوقی

شماره ۱۹

هزار و سیصد و نود - نیمسال اول

مقالات

- داوری‌های مختلط در قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی
  - مفهوم طلاق و موجبات آن در حقوق ایران و انگلیس
  - فواید جبران خسارات هسته‌ای بر مبنای کنوانسیون‌های بین‌المللی
  - حمایت از طب سنتی با تمسک به آیات قرآنی و مبانی فقهی
  - تزامن و توازن حقوق فرد و جامعه در دادرسی‌های کیفری
  - مفهوم نمایندگی در مجلس اول
- موضوع ویژه: یکصد و پنج سال تجربه قانون‌گذاری در ایران در بوته نقد
- نظارت مراجع صیانت از قانون اساسی بر تضمین اصل شفافیت قوانین
  - چالش‌های قانون‌گرایی: اعتبار و پایایی قانون
  - نسبت میان حاکمیت قانون و حاکمیت شرع در نظام حقوقی مشروطه
  - جایگاه تشبیه در تدوین قوانین
  - جستاری بر مبانی نظری تقنین آزمایشی
  - رویکرد قانون‌گذاری به قراردادهای الکترونیکی
  - سنجش قدرت قوانین ثبت اختراع ایران با تأکید بر قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶
- ## نقد و معرفی
- در نام‌گذاری حقوق جنائی
  - تحقق رؤیای نظارت قضائی بر قطعنامه‌های شورای امنیت: تأملی بر رأی دیوان دادگستری اروپا در قضیه «فولمن» و «محمودیان»

داوری‌های مختلط در قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی

دکتر جواد کاشانی* - مهدی شیخانی**

چکیده: داوری تجاری بین‌المللی به عنوان شیوه خصوصی حل و فصل اختلافات، نقش تعیین‌کننده‌ای در حوزه قراردادهای بین‌المللی و چندجانبه ایفا می‌کند. داوری‌های مختلط یکی از مباحث پیچیده در حقوق داوری است که دارای طیف وسیعی است و در اکثر قریب به اتفاق قواعد داوری ملی و بین‌المللی مغفول مانده است. اما در قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی به طور مفصل به این موضوع پرداخته شده است. بخش سوم قواعد داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی مسائل مربوط به داوری‌های مختلط را در مواد ۷-۱۰ بررسی می‌کند. در این قواعد هریک از طرفین داوری می‌توانند با یک درخواست تقریباً مشابه درخواست داوری، از دیوان داوری، شخص ثالث را به جریان داوری ضمیمه نمایند. در داوری‌های مربوط به اختلافات ناشی از قراردادهایی که بیش از دو طرف دارد (کنسرسیوم‌ها و جوینت ونچرها)، ممکن است هریک از طرفین علیه طرف دیگر اقامه دعوا نمایند. همچنین در دعوای ناشی از قراردادهای متعدد یا مرتبط (در پیمانکاری‌ها میان کارفرما و پیمانکاران دسته اول و اشخاص اخیر با پیمانکاران دسته دوم و بعد) با بیش از یک قرارداد ممکن است در یک جریان داوری رسیدگی شود. نهایتاً دیوان داوری می‌تواند بر اساس درخواست یکی از طرفین، دو یا چند داوری مرتبط را در یک داوری ادغام نماید. در داوری‌های چندجانبه خواهان‌ها مشترکاً و

---

* استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی و وکیل دادگستری

kashani.lawyer@gmail.com

** کارشناس ارشد حقوق خصوصی

خوانندگان نیز مشترکاً یک داور انتخاب خواهند کرد و رئیس مرجع داوری توسط دیوان داوری انتخاب می‌شود.

کلیدواژه‌ها: داوری، داوری بین‌المللی، داوری مختلط، اتاق بین‌المللی بازرگانی، موافقت‌نامه داوری

مقدمه

بر خلاف اختلافات تجاری داخلی که به دلیل وجود دادگاه‌های دولتی، رجوع به داوری برای حل و فصل آنها جنبه اختیاری دارد، در روابط تجاری بین‌المللی و حل و فصل اختلافات ناشی از آن به دلیل نبود یک مرجع قضائی بین‌المللی توسل به داوری به عنوان یک سازوکار مناسب و کارآمد جهت حل و فصل اختلافات ناشی از قراردادهای بین‌المللی تقریباً جنبه الزامی یافته است. حقوق داوری تجاری بین‌المللی متناسب با تغییر و تحولات عرصه تجارت بین‌الملل همواره با مباحث و مسائلی جدید مواجه می‌شود و باید برای آنها پاسخی درخور بیابد. امروزه با گسترش و تنوع در قراردادهای بین‌المللی، اختلافات و دعاوی ناشی از آن نیز دارای پیچیدگی و مشکلاتی شده است. یکی از مهم‌ترین مباحث مطرح شده در حقوق داوری بین‌المللی، مسأله داوری‌های مختلط است. مقصود از داوری‌های مختلط، فرآیند داوری‌ای است که در آن با تعدد طرفین داوری مواجه هستیم. داوری مختلط خود دارای طیف وسیعی است، ممکن است ناشی از الحاق و ضمیمه شدن اشخاص ثالث به روند داوری موجود باشد. در داوری‌هایی که از ابتدا با تعدد خواهان یا خوانده یا هر دو تشکیل می‌شوند با نوعی داوری مختلط مواجهیم. قراردادهای چندجانبه و یا ادغام داوری‌های متعدد از دیگر انواع داوری مختلط است.

هدف از این تحقیق بررسی مسائل داوری‌های مختلط در قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی به عنوان یکی از قدیمی‌ترین و شناخته‌شده‌ترین سازمان‌های داوری تجاری بین‌المللی است. قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی، در سال ۲۰۱۱ اصلاح و از اول ژانویه ۲۰۱۲ لازم‌الاجرا شده است. قبل از این، قواعد مصوب سال ۱۹۹۸ اجرا می‌شد. فرایند اصلاح از سال ۲۰۰۸ شروع شد و سرانجام در کنفرانس پاریس به تصویب رسید. واضح است که هدف از این اصلاحات، حفظ تداوم جایگاه اتاق بین‌المللی بازرگانی به عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای داوری است. در کل به نظر می‌رسد که این قواعد انحراف اساسی از قواعد سابق نداشته باشد.^۱ این اولین تجدیدنظر در قواعد داوری

1. Timothy Hill & Jonathan Leach, *The New ICC Rules: Revolution or Evolution?*, Hong Kong International Arbitration Center, October 2011, p. 101.

اتاق بین‌المللی بازرگانی بعد از ۱۳ سال است. «پس از قواعد سال ۱۹۹۸، هم استفاده و هم تجربه داوری تجاری به طور قابل توجهی گسترش یافته و این اصلاحات برای اینکه قواعد داوری به سرعت و همزمان با جریان تجارت رشد یابد، در نظر گرفته شده است»^۲.

ورلیش^۳ یکی از اعضای کمیسیون داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی معتقد است: «قواعد جدید داوری به رشد قراردادهای تجاری پیچیده امروزی، ضرورت‌های احاطه‌کننده اختلافاتی با دولت‌ها و تقاضا برای سرعت بیشتر و هزینه‌های مؤثر، پرداخته است»^۴.

قواعد جدید داوری مشتمل بر یک سری مقررات جدید و مفصل است که موضوع داوری‌های مختلط را بررسی می‌کند، یعنی داوری‌هایی که بیش از دو طرف دارد. اساساً مقررات این قسمت از قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی تدوین و جمع‌آوری برخی از تجربه‌های عملی است که سابقاً توسط دیوان داوری اعمال شده است. قواعد جدید از تاریخ ۱ ژانویه ۲۰۱۲ در خصوص همه پرونده‌های جدیدی که دبیرخانه اتاق بین‌المللی بازرگانی از تاریخ ۲ ژانویه ۲۰۱۲ دریافت می‌کند، صرف‌نظر از تاریخ موافقت‌نامه داوری، اعمال می‌شود، مگر اینکه طرفین طور دیگری توافق نمایند.

بخش سوم از قواعد جدید داوری تحت عنوان «داوری چند طرفه، قراردادهای چندجانبه و ادغام» طی مواد ۷ تا ۱۰ مقررات مفصلی را در مورد داوری‌های مختلط بیان کرده است. در داوری‌های مختلط با سؤالات متعددی مواجه هستیم که سال‌هاست در حقوق داوری بین‌المللی بدون پاسخ مانده است و در قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی تا حدودی به این سؤالات پاسخ داده شده است. از جمله اینکه: آیا امکان ضم و الحاق شخص ثالث به داوری وجود دارد، با چه شرایط و ضوابطی؟ مبنای گسترش داوری بر اشخاص غیر امضاکننده موافقت‌نامه یا شرط داوری چیست؟ نحوه رسیدگی و داوری در اختلافات ناشی از قراردادهای چندطرفه چگونه است؟ در موافقت‌نامه‌های داوری چندطرفه که با تعدد طرفین روبه‌رو هستیم چه آئین شکلی‌ای حاکم است؟ آیا ادغام داوری‌های متعدد امکان‌پذیر است؟ و تحت چه شرایطی؟

در این تحقیق طی پنج مبحث به بررسی و تجزیه و تحلیل مواد ۷ تا ۱۰ قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی و موضوع داوری مختلط می‌پردازیم.

۱- ضم ثالث (الحاق شخص اضافی)

افزایش روزافزون استفاده از داوری به عنوان روش حل و فصل اختلافات در قراردادهای

2. Solomon Lam & Michael Schafner, *The new ICC Arbitration Rules – What You Need to Know?*, p. 1.

3. Peter Wolrich

4. www.iccwbo.org

تجاری بین‌المللی، از یکسو و توسعه، تنوع و پیچیدگی این قراردادها از سوی دیگر، مراجع داوری را با مسائل دشواری روبه‌رو کرده است. یکی از موضوعات مهم این است که آیا حقوق و تعهدات ناشی از قرارداد داوری به اشخاص ثالث یا به عبارت دیگر اشخاص غیرطرف موافقت‌نامه داوری قابل تسری است؟ منظور از اشخاص ثالث در این بحث، اشخاصی هستند که یا موافقت‌نامه داوری مستقل یا قرارداد حاوی شرط داوری را امضا نکرده‌اند، اما به گونه‌ای با این قراردادها مرتبطند. «لازم به ذکر است که این مسأله، در بسیاری از آراء و نوشته‌ها با عنوان گسترش قلمرو شخصی شرط داوری به اشخاص ثالث یا غیر امضاکننده مطرح شده است، اما باید توجه داشت که کاربرد لفظ ثالث در مورد این اشخاص چندان درست نیست.»^۵ در واقع طرفی که با احراز دیوان داوری به جریان داوری وارد می‌شود یکی از طرفین محسوب می‌شود و عنوان ثالث برای وی مناسب نیست.» از سوی دیگر امروزه بسیاری از نظام‌های حقوقی توسعه‌یافته، تعهد بر داوری غیر امضا شده را به رسمیت شناخته‌اند.^۶

۱-۱- مبنای گسترش شرط داوری به اشخاص ثالث

با توجه به اصل نسبی بودن قراردادها، موافقت‌نامه داوری یا شرط داوری تنها نسبت به طرفین یا قائم مقام آنها اثر دارد. گسترش قلمرو شرط داوری به اشخاصی که طرف موافقت‌نامه یا شرط داوری نیستند، خلاف اصل مذکور است و ضروری است که به طور مضیق تفسیر شود؛ همچنین امری موضوعی است که نمی‌توان در مورد آن قاعده‌ای کلی وضع نمود. در نظام‌های حقوقی و آثار متخصصان داوری، نظریات گوناگونی در خصوص مبانی گسترش داوری به شخص ثالث ذکر شده است. این نظریات در دو گروه کلی «فرض رضایت» و «فرض عدم رضایت» دسته‌بندی می‌شوند. در این مبحث به طور خلاصه مهم‌ترین نظریات مطرح شده را ذکر می‌کنیم:

۱-۱-۱- فرض رضایت شخص ثالث

شخص ثالث ممکن است رضایت خود را به طور صریح یا ضمنی بیان کند.

۵. فهیمه مرادی، «توسعه شرط داوری در گروه شرکت‌ها»، مباحثی از داوری‌های بین‌المللی، مجموعه مقالات

همایش‌های مرکز منطقه‌ای داوری تهران، جلد دوم، خرداد ۱۳۸۹، ص ۱۴.

6. William W. Park, "Non-Signatories and International Contracts: An Arbitrators Dilemma", Belinda (ed.), *Multiple Party Action in International Arbitration*, Oxford University Press, 2009, pp. 8-9.

الف) فرض رضایت صریح شخص ثالث

این فرض ناظر به مواردی است که شخص غیرامضاکننده شرط داوری، به صورت صریح و کتبی رضایت خود را مبنی بر الزام به قرارداد داوری منعقدہ بین طرفین اصلی، بیان می‌کند. اظهار رضایت صریح ممکن است به صورت کتبی باشد یا شفاهی. بیان شفاهی صرف‌نظر از مشکلات اثباتی که در پی دارد، با این مشکل مهم روبه‌روست که در برخی از نظام‌های حقوقی، کتبی بودن شرط داوری الزامی است. بنابراین در صورتی که قانون حاکم بر قرارداد داوری کتبی بودن شرط داوری را ضروری بداند ممکن است اظهار شفاهی رضایت ثالث، از سوی دیوان داوری پذیرفته نشود.

«به نظر می‌رسد که صرف رضایت صریح شخص ثالث نیز در مواردی، نمی‌تواند منجر به گسترش شرط داوری به وی شود. در واقع تسری شرط داوری مستلزم آن است که دیوان داوری احراز کند، اراده مشترک تمام طرف‌های قرارداد بر این بوده که حقوق و تعهدات ناشی از شرط داوری به شخص ثالث نیز تسری پیدا کند.»^۷

ب) فرض رضایت ضمنی شخص ثالث

در همه موارد شخص ثالث رضایت خود را به طور صریح بیان نمی‌کند. «در فرض فقدان توافق صریح بر داوری، طرف دعوا می‌تواند برخی مواقع با رضایت ضمنی، شخص ثالث را در جریان داوری درگیر نماید.»^۸ در واقع اوضاع و احوال ویژه‌ای وجود دارد که دیوان داوری می‌تواند با احراز آنها، رضایت ضمنی شخص ثالث را اثبات نماید. در این موارد رضایت شخص ثالث بیشتر از افعال و رفتار او مانند مشارکت فعال در مذاکره یا اجرای قرارداد حاوی شرط داوری، استنباط می‌گردد.^۹

تئوری رضایت ضمنی شخص ثالث خود ممکن است در قالب نظریه‌های حقوقی مختلفی بیان گردد. مهم‌ترین نظریه‌های موجود در خصوص رضایت ضمنی عبارت است از تعهد ضمنی^{۱۰} و دکترین گروه شرکت‌ها.^{۱۱} تئوری تعهد ضمنی، بیشتر در روابط بین شرکت اصلی (مادر) با شرکت‌های فرعی تابع آن مطرح می‌شود. این موضوع به ویژه در جایی بروز پیدا می‌کند که شرکت فرعی که اقدام به انعقاد قرارداد داوری نموده است، جهت انجام تعهدات قراردادی خویش سرمایه کافی ندارد. در اینجا طرف دیگر قرارداد

۷. فهیمه مرادی، پیشین، ص ۲۷.

8. Marc S. Palay & Tanya Landon, "Participation of third Parties in International Arbitration: Thinking Outside of the Box", www.iclg.co.uk, Global Legal Group Ltd., London, p. 14.

9. William W. Park, *op. cit.*, p. 6.

10. Implied Guarantee

11. Group of Companies Doctrine

تلاش دارد که شرکت مادر و اصلی را در روند داوری وارد نماید که در واقع کنترل کننده شرکت فرعی است. «مدعی تسری شرط داوری به موجب تئوری تعهد ضمنی، باید وجود تعهد ضمنی شرکت مادر را نسبت به اعمال شرکت فرعی تابع آن اثبات نماید».^{۱۲}

دکترین گروه شرکت‌ها، دارای منشأ فرانسوی است و در دیگر کشورها به طور گسترده پذیرفته نشده است. بر اساس این دکترین شرکت‌های عضو یک گروه هرچند دارای شخصیت حقوقی مستقل هستند، اما می‌توان آنها را یک واحد اقتصادی^{۱۳} برشمرد و یکی از شرکت‌های عضو گروه که قرارداد داوری را امضا نکرده و رضایت صریحی نیز ابراز ننموده، می‌تواند از مزایای قرارداد داوری که شرکت دیگری از اعضای گروه امضا کرده است، استفاده کند و حتی از سوی طرف‌های دیگر به آن قرارداد داوری ملزم شود. «این تجزیه و تحلیل بر روی پیوندها و ارتباطات بین شرکت‌های دارای شخصیت حقوقی مستقل در یک گروه و نقش نسبی آن شرکت در انعقاد، اجرا و انقضای قرارداد مربوط متمرکز است».^{۱۴}

دکترین گروه شرکت‌ها بر این مبنا استوار است که گروه باید به عنوان یک مجموعه و یا یک واحد اقتصادی نگریسته شود.^{۱۵} صرف عضویت شرکت غیر امضاکننده در گروهی از شرکت‌ها، جهت تسری شرط داوری منعقد شده از سوی یکی از اعضای گروه، به شرکت غیرامضاکننده کافی نیست، در واقع حداقل اثبات قصد یا رضایت ضمنی طرفین قرارداد داوری برای ملزم کردن شرکت غیر امضاکننده به جریان داوری ضروری است.

۱-۱-۲- فرض فقدان رضایت شخص ثالث

مواردی وجود دارد که دیوان‌های داوری شخص ثالثی را ملزم به داوری می‌نماید در حالی که رضایت صریح یا ضمنی وی نسبت به داوری احراز نشده است. استدلال‌ها و نظریه‌های حقوقی مختلفی در فرض عدم رضایت شخص ثالث و غیر امضاکننده قرارداد داوری ارائه شده است.

یکی از مهم‌ترین نظریات ابراز شده، «دکترین عبور از شخصیت حقوقی شرکت»^{۱۶} است. این دکترین به معنای صرف نظر کردن از شخصیت حقوقی شرکت و ملزم نمودن سهامداران شرکت در برابر تعهدات شرکت است. هدف از این نظریه، کشف هویت

۱۲. فهیمه مرادی، پیشین، ص ۲۹.

13. Economic Reality

14. Marc S. Palay & Tanya Landon, *op. cit.*, p. 14.

15. Marc Blessing, *Introduction to Arbitration – Swiss & International Perspectives* (Swiss Commercial Law Series), Switzerland, Helbing & Lichtenhahn, Vol. 10, 1999, p. 185.

16. Piercing the Corporate Veil

صاحبان اصلی شرکت است. انگیزه اصلی خرق حجاب شخصیت حقوقی شرکت، یافتن ذینفع واقعی است و در عمل ممکن است برای هدف قرار دادن عضو از شرکت باشد که دارای بیشترین اعتبار است.^{۱۷} این تئوری معمولاً محدود به مواردی است که سهامداران شرکت رفتاری توأم با سوءاستفاده از حق، تقلب یا کلاهبرداری دارند.^{۱۸}

دیگر تئوری در این زمینه قاعده «استاپل»^{۱۹} است. استاپل یک قاعده مربوط به اثبات دعوا یا قاعده‌ای حقوقی است که شخص را از انکار حقیقت داشتن اظهار قبلی‌اش یا انکار وقایعی که قبلاً مدعی آنها بوده، منع می‌کند. این قاعده ممکن است تحت عنوان «منع سوءاستفاده از حق»، «ضرورت حسن نیت» یا «منع تناقض‌گویی به ضرر دیگری» مطرح شود. شرایط شمول و صدق قاعده استاپل این است که اولاً امتیازی نصیب طرف مشمول قاعده شود (کسی که اظهارات متناقض نموده است) و ثانیاً ضرری متوجه طرف اعتماد کننده به این اظهارات گردد. فقدان هر کدام از این دو شرط، نافی سوءنیت است.^{۲۰}

قاعده مذکور مبتنی بر عقل و عدالت بوده و علاوه بر آنکه قاعده‌ای حقوقی است می‌توان آن را اصلی اخلاقی نیز به حساب آورد. در واقع استاپل تناقض یا حيله منجر به بی‌عدالتی را ممنوع می‌سازد.^{۲۱} قاعده مذکور در حوزه داوری دارای دو قلمرو است، اول اینکه طرف امضاکننده قرارداد داوری که از منافع قرارداد حاوی شرط داوری استفاده می‌کند، نمی‌تواند ادعا نماید که شرط داوری نسبت به ثالث غیر امضاکننده قابل اعمال نیست. دوم اینکه شخص ثالثی که از قرارداد حاوی شرط داوری به نفع خود استفاده کرده است، نمی‌تواند برای جلوگیری از اعمال شرط داوری نسبت به خود، به عدم امضاء قرارداد کتبی استناد نماید.

«تئوری نمایندگی» و «تئوری شخص ثالث ذینفع» از جمله دیگر نظریات ارائه شده در خصوص فرض فقدان رضایت شخص ثالث است.

17. Alen Redfern & Martin Hunter, *Law & Practice of International Commercial Arbitration*, 3rd ed., London, Sweet & Maxwell, 2003, paras. 3-31.

۱۸. مرتضی شهبازی‌نیا و دیگران، «عبور از شخصیت حقوقی شرکت در فرض تقلب شریک در حقوق ایران و انگلیس»، *مجله حقوقی دادگستری*، ش ۷۵، سال ۷۴، تابستان ۱۳۹۰، صص ۳۹-۹؛ و نک: کارل هانس بوکشتنگل، *داوری و واحدهای تجاری دولتی*، ترجمه محسن محبی، کمیته ایرانی اتاق بازرگانی، ۱۳۶۸ تهران، صص ۸۰-۷۶.

19. Estoppel Doctrine

۲۰. امانوئل گایار، «قاعده استاپل یا منع تناقض‌گویی به ضرر دیگری»، ترجمه و تلخیص: ناصر صبح‌خیر، *حقوقی*، ش ۶، ۱۳۶۵، ص ۲۴۱.

۲۱. گودرز افتخار جهرمی و مرتضی شهبازی‌نیا، «بررسی قاعده استاپل در حقوق انگلیس و امریکا»، *مجله حقوقی*، ش ۳۰، بهار ۱۳۸۳، ص ۱۳.

۱-۲- شرایط مبنایی ضم ثالث

ماده ۷ قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی تحت عنوان ضم ثالث (یا الحاق شخص اضافی) مقررات و ضوابطی را جهت ضم ثالث در روند داوری پیش‌بینی کرده است. در حالی که این شخص طرف قرارداد داوری (یا شرط داوری) نیست. این ماده در واقع جمع‌آوری و تدوین رویه عملی دیوان داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی در سال‌های گذشته است که برخی مقررات به آن اضافه شده است.^{۲۲}

بر اساس صدر بند ۱ ماده ۷ الحاق و ضم ثالث به جریان داوری ضرورتاً توسط یکی از طرفین موجود در داوری طی درخواست با شرایط شکلی مشخص انجام می‌شود.^{۲۳} بنابراین اولاً امکان مداخله شخص ثالث در جریان داوری وجود ندارد و ثانیاً مرجع داوری یا دیوان داوری نمی‌تواند رأساً شخص ثالث را به روند داوری وارد نمایند. درخواست ضم ثالث علیه طرف ثالث صورت می‌گیرد. درخواست برای ضم ثالث به دبیرخانه تقدیم می‌شود. تاریخ دریافت درخواست توسط دبیرخانه، تاریخ داوری علیه ثالث تلقی می‌شود.

در خصوص زمان تقدیم درخواست ضم ثالث، با توجه به مدلول قسمت اخیر بند ۱ ماده ۷، درخواست برای ضم و الحاق ثالث به جریان داوری، ضروری است که قبل از تصدیق و یا تعیین هر یک از داوران صورت گیرد. بنابراین بعد از تصدیق و تأیید داوران توسط دیوان داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی، امکان ضم ثالث وجود ندارد. البته این حکم در بند ۱ پیش‌بینی شده است که چنانچه همه طرفین داوری به ضمیمه شدن شخص ثالث که درخواست الحاق وی شده است، رضایت دهند، امکان الحاق و ضم ثالث در جریان داوری حتی بعد از تصدیق و تعیین داوران وجود دارد.

«الحاق و ضم ثالث در جریان داوری به خودی خود به مرجع داوری صلاحیتی را نسبت به طرف اضافی و شخص ثالث اعطا نمی‌کند. شخص ثالث قادر خواهد بود که این استدلال را ارائه دهد که برای مثال، وی به موجب شرط داوری ملزم نشده است.»^{۲۴} پس از

22. Jan Heiner Neddén, "The New ICC Rules of Arbitration", Danish Association of Arbitration, Copenhagen, 24 November 2011, p. 11.

۲۳. «طرف داوری که می‌خواهد شخص ثالثی را به جریان داوری ضمیمه نماید، باید درخواست خود را برای داوری علیه ثالث به دبیرخانه تقدیم نماید. تاریخ دریافت درخواست برای ضم ثالث به وسیله دبیرخانه، هر هدفی که برای چنین درخواستی باشد، تاریخ آغاز داوری علیه طرف ثالث فرض می‌شود. هرگونه الحاقی به داوری مشروط به رعایت مقررات مواد ۹ و (۷) - (۳) ۶ است. هیچ ثالثی ممکن نیست که پس از تصدیق یا تعیین داور، ضمیمه شود، مگر اینکه همه طرفین به انضمام ثالث، موافقت نمایند. دبیرخانه ممکن است یک زمان محدود را برای تقدیم درخواست برای ضم ثالث تعیین کند.»

24. ICC Ruls of Arbitration 2012 come into force, www.jonesday.com, p. 3.

الحاق و ضمیمه شدن شخص ثالث، با شخص ثالث مانند یک خواننده عادی رفتار می‌شود.^{۲۵} بنابراین ممکن است که شخص ثالث دعوی متقابل علیه هر یک از طرفین داوری اقامه نماید و یا حتی به صلاحیت اعتراض نماید.

به نظر می‌رسد با توجه به اینکه ضم ثالث قبل از تعیین داوران انجام می‌شود، شخص ثالث در تعیین هیأت داوری با طرف‌های دیگر مشارکت می‌کند. اما اگر ضم ثالث بر اساس بند ۱، بعد از تعیین داوران انجام شود، ضرورتاً دیگر وی در تشکیل هیأت داوری دخالتی ندارد. دبیرخانه اتاق بین‌المللی بازرگانی ممکن است یک مدت زمان محدود را جهت تقدیم درخواست برای ضم ثالث به جریان داوری تعیین کند. بنابراین طرفین داوری ملزمند که در این محدوده زمانی درخواست خود را تقدیم کنند.

۱-۳- شرایط شکلی درخواست ضم شخص ثالث

همان‌گونه که در مبحث قبل و بر اساس بند ۱ ماده ۷ ذکر شد، الحاق و ضم ثالث به جریان داوری بر اساس درخواست یکی از طرفین داوری علیه شخص ثالث صورت می‌گیرد. درخواست ضم ثالث از لحاظ شرایط شکلی تقریباً مشابه درخواست برای داوری است. در بند ۲ ماده ۷ قواعد داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی شرایط شکلی درخواست ضم ثالث ذکر شده است.^{۲۶}

بر اساس شق الف بند ۲ خواهان درخواست ضم ثالث مکلف است در درخواستی که به دبیرخانه تقدیم می‌کند، به طور کامل دعوی را که بر اساس آن داوری انجام می‌شود، معرفی نماید. به عبارتی خواهان باید قرارداد اصلی و شرط داوری حاوی آن و همچنین حسب مورد موافقت‌نامه داوری که بر اساس آن اختلاف ایجاد شده و اختلافی که بین طرفین اصلی داوری ایجاد شده است را در درخواست ضم ثالث معرفی نماید. برای سهولت اطلاع دبیرخانه و طرف دیگر داوری، خواهان مکلف است علاوه بر مشخصات، آدرس و اقامتگاه خود و طرف دیگر داوری، مشخصات شخص ثالثی که قصد ضم وی را دارد، در درخواست خویش ذکر نماید.

دیگر شرایط شکلی درخواست ضم ثالث در شق ج بند ۲ ماده ۷ آمده است که به ماده

25. Jan Heiner Nedden, *op. cit.*, p. 11.

۲۶. ۲- درخواست ضم ثالث باید شامل اطلاعات ذیل باشد: الف- دعوی مرجع (پرونده مستند) داوری موجود. ب- اسم کامل، تشریح، آدرس و دیگر جزئیات مرتبط با هریک از طرفین به انضمام شخص ثالث. پ- اطلاعات تصریح شده در ماده (۳) ۴ بندهای e, d, c و f. طرفی که درخواست برای ضم ثالث را ثبت کرده است، ممکن است اسناد و اطلاعات دیگری را که مقتضی و مناسب به نظر می‌رسد یا ممکن است در حل و فصل مؤثر اختلاف کمک کند، به پیوست تقدیم کند.»

(۳) ۴ ارجاع داده است.^{۲۷}

بنابراین طرف داوری که قصد درخواست ضم ثالث را دارد، مکلف است در درخواست خود به طور کامل ماهیت اختلاف خود با شخص ثالث و شرایط و اوضاع و احوال و مبنای ادعای خود را بیان نماید. همچنین وی باید در درخواست ضم ثالث خواسته‌ای که علیه ثالث مطرح است و مقدار و ارزش پولی آن را حتی‌الامکان، تشریح کند. در درخواست ضم ثالث، خواهان باید موافقت‌نامه داوری و قرارداد مبنای اختلاف را ذکر کند. چنانچه موافقت‌نامه‌های داوری متعددی وجود داشته باشد، خواهان مکلف است در درخواست ضم ثالث به موافقت‌نامه‌ای که تحت آن ادعا علیه ثالث مطرح شده است، اشاره نماید.

۱-۴- مقررات قابل اعمال در ضم ثالث

درخواست ضم ثالث بر اساس درخواست یکی از طرفین داوری علیه شخص ثالث صورت می‌گیرد. شرایط شکلی این درخواست تقریباً مشابه با درخواست برای داوری است. در خصوص ضوابط و مقررات قابل اعمال بر این نوع درخواست‌ها در بند ۳ ماده ۷ مقرر شده است: «مقررات مواد (۵) ۴ و (۴) ۴ با اعمال تغییرات لازم برای درخواست ضم ثالث، باید رعایت شود.»

بنابراین ماده (۴) ۴ که در خصوص درخواست داوری است، با اعمال تغییرات لازم و تطبیق با درخواست ضم ثالث، در مورد این درخواست نیز اعمال می‌شود.^{۲۸} طرفی که می‌خواهد درخواست ضم ثالث بدهد، مکلف است درخواست خود را به

۲۷. ماده (۳) ۴- «درخواست برای داوری باید مشتمل بر موارد ذیل باشد: c- توضیح ماهیت اختلافات و نیز اوضاع و احوالی که منجر به بروز ادعا شده است و مبنایی که باعث بروز ادعا شده است. d- بیان خواسته مورد تقاضا همراه با تعیین مقدار هر ادعا و خواسته تا حد امکان و ارزش پولی هر یک از دیگر خواسته‌ها. e- ذکر هرگونه قرارداد مرتبط، به ویژه موافقت‌نامه داوری. f- جایی که ادعاها تحت بیش از یک موافقت‌نامه داوری مطرح شده است، اشاره به موافقت‌نامه داوری که ادعا تحت آن مطرح شده است.»

۲۸. ماده (۴) ۴- «همراه با درخواست، خواهان باید: الف- تعداد نسخ لازم را که طبق ماده (۱) ۳ ضروری است تسلیم کند. ب- هزینه‌های ضروری را طبق ضمیمه ۳ این قواعد (هزینه‌های داوری و حق‌الزحمه داوران) که در تاریخ تقدیم درخواست لازم‌الاجراست، پرداخت نماید. در صورتی که خواهان به این تکالیف عمل نکند، دبیرخانه مهلتی را جهت رعایت آنها توسط خواهان تعیین خواهد کرد، در صورت عدم رعایت، پرونده بسته خواهد شد، بدون اینکه به حق خواهان برای طرح مجدد همان ادعا در تاریخ دیگری و طی درخواست داوری جدید لطمه‌ای وارد شود.»

تعداد نسخی که در ماده (۱)۳ ضروری است، به دبیرخانه تقدیم نماید.^{۲۹}

بنابراین درخواست ضم ثالث باید به تعداد طرفین دعوا، داوران و یک نسخه نیز به دبیرخانه تسلیم شود. از سوی دیگر درخواست ضم ثالث باید به تعداد اشخاص ثالثی که قصد الحاق آنها به داوری وجود دارد، تقدیم شود، زیرا درخواست ضم ثالث از سوی دیوان برای شخص یا اشخاص ثالث نیز ارسال می‌شود. یکی از وظایف مهم خواهان درخواست ضم ثالث این است که هزینه‌های داوری (علیه ثالث) و حق‌الزحمه داوران را مطابق ضمیمه ۳ قواعد داوری جدید، پرداخت نماید. اگر خواهان به تکالیف خود در خصوص تقدیم درخواست ضم ثالث به تعداد نسخ لازم و پرداخت هزینه‌های ضروری عمل نکند، دبیرخانه دیوان ابتدائاً مهلتی را تعیین خواهد کرد تا خواهان طی آن به این تکالیف عمل نماید. در صورت عدم رعایت این وظایف طی مهلت تعیین شده، درخواست ضم ثالث رد می‌شود و پرونده بسته خواهد شد. رد شدن درخواست ضم ثالث به علت عدم رعایت وظایف مذکور، مانع طرح مجدد درخواست توسط خواهان و طی درخواست جدید، نخواهد بود.

یکی دیگر از مواردی که در خصوص درخواست ضم ثالث قابل اجراست، ماده (۵)۴ می‌باشد.^{۳۰} این مقرر با اعمال تغییرات لازم و تطبیق با درخواست ضم ثالث، در مورد این درخواست قابل اعمال است. دبیرخانه دیوان پس از آنکه درخواست ضم ثالث را به تعداد نسخ لازم دریافت کرد و هزینه‌های ضروری نیز از سوی خواهان درخواست ضم ثالث پرداخت شد، یک نسخه از درخواست ضم ثالث و اسناد و مدارک پیوست به آن را برای شخص ثالث جهت پاسخ به درخواست ضم ثالث از سوی وی، ارسال می‌نماید.

بند ۴ ماده ۷ یکی از مقررات قابل اعمال نسبت به ضم ثالث را ذکر کرده است. در این ماده مقرر شده است: «شخص ثالث باید پاسخ خود را با اعمال تغییرات لازم، مطابق مقررات مواد (۴)۵- (۱)۵ تقدیم نماید. شخص ثالث می‌تواند دعوی تقابلی به طرفیت هر یک از طرفین دیگر، مطابق مقررات ماده ۸ اقامه نماید.» شخص ثالث اضافه شده به جریان

۲۹. ماده (۱)۳- «کلیه لویایح و مراسله‌هایی که هر یک از طرف‌های دعوا تسلیم می‌کند و نیز مدارک منضم به آنها باید به تعداد نسخه‌های کافی تهیه شود، به نحوی که یک نسخه به هر یک از طرف‌های دعوا، یک نسخه به هر یک از داورها و یک نسخه به دبیرخانه دیوان داده شود. یک نسخه هر ابلاغیه یا مراسلات مرجع عداوری به طرفین، باید به دبیرخانه نیز ارسال شود.»

۳۰. ماده (۵)۴- «دبیرخانه باید پس از آنکه درخواست داوری را در نسخ کافی دریافت و هزینه‌های ضروری پرداخت شد، یک نسخه از درخواست و اسناد ضمیمه آن را جهت پاسخ به درخواست داوری، برای خواهان ارسال نماید.»

داوری ضروری است بعد از دریافت درخواست ضم ثالث پاسخی را مطابق مقررات مذکور به دبیرخانه ارسال نماید. در خصوص مقررات قابل اعمال بر چگونگی پاسخ به ماده (۴) - ۵(۱) - ۵ ارجاع شده است. با توجه به صدر بند ۱ ماده ۵ که قابل انطباق بر درخواست ضم ثالث است، شخص ثالث که درخواست ضم وی به داورى شده است، مکلف است ظرف ۳۰ روز پس از دریافت درخواست ضم ثالث از سوی دبیرخانه، پاسخ آن را بدهد. (از این پس «پاسخ» خوانده می‌شود). این پاسخ بر اساس شقوق ششگانه بند ۱ به طور خلاصه باید مشتمل بر نکات ذیل باشد: نام و مشخصات کامل شخص ثالث یا نماینده وی، اظهارنظر در خصوص ماهیت ادعای مطرح شده علیه وی و مبنای ادعای خواهان، پاسخ به خواسته مطروحه، اظهارنظر یا پیشنهاد در مورد تعداد و نحوه انتخاب داوران در پرتو پیشنهاد خواهان، اظهارنظر در خصوص مکان داورى و قانون حاکم و زبان داورى. شخص ثالث ممکن است همراه با پاسخ خود، اسناد و مدارکی که مناسب و مقتضی است و برای حل و فصل اختلاف مؤثر است، پیوست کند.

بر اساس بند ۲ ماده ۵، منطبق با مقررات ضم ثالث، دبیرخانه دیوان می‌تواند مهلت پاسخ شخص اضافه شده به داورى را تمدید کند. تمدید مهلت پاسخ مشروط به این است که شخص ثالث ضمن درخواست برای تمدید مهلت، در مورد تعداد داوران و نحوه انتخاب داوران و نیز در صورت لزوم معرفی داور مطابق مواد ۱۲ و ۱۳، اظهار نظر کرده و پیشنهاد دهد. بنابراین تمدید مهلت پاسخ لزوماً با درخواست ثالث ممکن است و دیوان راساً نمی‌تواند اقدام به تمدید مهلت نماید. مطابق بند ۳ ماده ۵ که در خصوص ضم ثالث نیز قابل اعمال است، شخص ثالث که درخواست ضم وی شده است، مکلف است پاسخ خود را به تعداد نسخ مذکور در ماده (۱) ۳، یعنی به تعداد طرفین داورى و هر یک از داوران به انضمام یک نسخه اضافی، به دبیرخانه ارسال کند. دبیرخانه مطابق بند ۴ ماده ۵ مکلف است پاسخ شخص ثالث و دیگر اسناد ضمیمه آن را برای همه طرفین داورى ارسال نماید.

با توجه به اینکه شخص ثالث که درخواست ضم وی به داورى شده است، پس از الحاق به داورى به عنوان خوانده تلقی می‌شود، می‌تواند با رعایت مقررات ماده ۸، دعوای متقابل نیز به طرفیت هر یک از طرفین دیگر داورى اقامه نماید. [مفهوم قسمت اخیر ماده (۴) ۷]. قابل ذکر است که برخی از قواعد داورى که دخالت شخص ثالث را پیش‌بینی کرده‌اند، عبارتند از: ماده (۱) ۲۲ (مرکز داورى بین‌المللی لندن)، ماده (۵) ۱۷ قواعد آنستیرال ۲۰۱۰، ماده ۴۱ قواعد مؤسسه داورى هلند ۲۰۱۰ و ماده ۱۵ قواعد داورى وین، ۲۰۰۶.

۲- داوری‌های چند طرفه^{۳۱}

اکثریت وسیعی از داوری‌ها دارای یک طرف به عنوان خواهان و یک طرف به عنوان خوانده است. داوری‌هایی وجود دارند که در آن تعدد طرفین وجود دارد، یعنی ممکن است بیش از یک خواهان یا بیش از یک خوانده وجود داشته باشند. داوری‌هایی که بیش از دو طرف دارد یکی از انواع داوری‌های مختلط است. ممکن است که یک موافقت‌نامه داوری چند طرفه وجود داشته باشد یا اینکه چند موافقت‌نامه داوری یکسانی وجود داشته باشد که هر کدام صریحاً به دیگری ارجاع می‌دهد.

رسیدگی‌های داوری چند طرفه ممکن است از یک موافقت‌نامه داوری مندرج در اساسنامه یک شرکت سهامی ناشی شود، به گونه‌ای که همه سهامداران ملزم به آن موافقت‌نامه داوری باشند.^{۳۲} در فرض چندین موافقت‌نامه داوری چندجانبه، رضایت به رسیدگی‌های داوری چندجانبه می‌تواند از چندین قرارداد همراه با شرط داوری که اولاً، برای داوری با مشخصات یکسان مقرر شده است و ثانیاً، ارجاع صریحی به قرارداد دیگر دارد، فهمیده و اثبات شود. حتی اگر طرفین، رسیدگی چندطرفه در موافقت‌نامه‌های داوری خودشان را رد کردند، داوری چندجانبه ممکن است، از قانون داوری حاکم ناشی شود.^{۳۳} «در داوری‌های چندطرفه، به جای آنکه چند داوری به موازات هم تشکیل و رسیدگی رسیدگی کنند، یک جریان رسیدگی واحد شکل می‌گیرد. این امر به دو دلیل قابل توجیه بوده و بر رسیدگی‌های متعدد و موازی ترجیح دارد: دلیل اول که در واقع دلیل اصلی است عبارت است از ضرورت اجتناب از صدور آرای متعارض و دلیل دوم، ریشه در اجتناب از دوباره رسیدگی کردن به یک موضوع دارد.^{۳۴} «موضوع و بحث داوری‌های چندطرفه» وقتی جایگاه دارد که داوری به عهده هیأت سه نفره باشد. اگر تمام طرف‌های داوری موافقت بر داور منفرد داشته باشند، این بحث منتفی است. یا اگر تعداد داورها را بیش از سه نفر تعیین کرده باشند، باز هم سالبه به انقضاء موضوع است، زیرا هیأت داوری به همان تعدادی تشکیل می‌شود که طرفین قرارداد داوری تعیین کرده‌اند.»^{۳۵}

31. Multi – Party Arbitration

32. Stavros Brekoulakis, "Multi-Party and Multi-Contract Arbitration", www.qfinance.com, p. 2.

33. *Ibid*, p. 2.

۳۴. شهرام شمس، «داوری‌های چندطرفه»، مباحثی از داوری‌های بین‌المللی، مجموعه همایش‌های مرکز

منطقه‌ای داوری تهران، جلد دوم، خرداد ۱۳۸۹، ص ۱۴۲.

۳۵. احمد امیرمعزی، داوری بین‌المللی در دعاوی بازرگانی، تهران، نشر دادگستر، چاپ دوم، ۱۳۸۸، ص

۲-۱- شرایط اقامه دعوا

ماده ۸ قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی تحت عنوان «دعای مابین طرفین متعدد» مجموعه مقررات و ضوابطی را برای موردی که طرفین داوری متعددند، مقرر کرده است. به نظر می‌رسد با توجه مواد ۹۷ و ۱۰، ماده ۸ ناظر به فرضی است که موافقت‌نامه داوری یا قرارداد حاوی شرط داوری ابتدائاً دارای بیش از دو طرف است و با تعدد خواهان و خوانده یا هر دو روبه‌رو هستیم. و ماده ۸ منصرف از دیگر موارد داوری مختلط است که با تعدد طرفین داوری مواجه هستیم، مانند ضم ثالث (ماده ۷)، قراردادهای چندجانبه (ماده ۹) و ادغام داوری‌ها (ماده ۱۰). بنابراین در ماده ۸ اینگونه نیست که شخص ثالثی به دو طرف اختلاف اضافه شود یا جریان داوری دیگری در داوری موجود ادغام شود.

در بند ۱ ماده ۸ مقرر شده است: «در یک داوری با طرفین متعدد، دعاوی ممکن است به وسیله هر یک از طرفین علیه دیگری اقامه شود، در ارتباط با مقررات مواد ۹ و (۷) - (۳) ۶، به شرط اینکه پس از امضا و تصویب قرارنامه داوری توسط دیوان هیچ‌گونه دعوی جدیدی نتواند بدون اجازه مرجع داوری طبق ماده (۴) ۲۳ اقامه گردد، اقدام خواهد شد.»

در یک موافقت‌نامه داوری که طرف‌های متعددی دارد هر یک از طرفین [یک یا بیش از یکی] می‌تواند علیه طرف [یا طرفین دیگر] اقامه دعوا نماید. خواهان یا خواهان‌ها که قصد اقامه دعوا علیه طرف‌های دیگر را دارند لزوماً باید مقررات مذکور در ماده ۹ و (۷) - (۳) ۶ را رعایت نمایند.

بر اساس بند ۳ ماده ۶ اگر طرفی که درخواست داوری علیه وی تقدیم شده است، پاسخ ندهد یا در خصوص وجود، اعتبار و حوزه شمول موافقت‌نامه داوری، ایراد و ادعایی داشته باشد، یا در مورد اینکه آیا دعوی متعدد در یک داوری قابل رسیدگی است، جریان داوری متوقف نمی‌شود و با وجود اوضاع و احوال مذکور داوری باید در جریان باشد. هرگونه سؤال و مسأله‌ای در خصوص صلاحیت و اینکه امکان رسیدگی یکجا و تصمیم‌گیری واحد برای همه دعاوی وجود دارد، لزوماً به طور مستقیم توسط مرجع داوری تصمیم گرفته می‌شود، مگر اینکه دبیر کل دیوان برای تصمیم‌گیری در این مورد موضوع را به دیوان داوری ارجاع دهد.

در مورد پرونده‌هایی که بر اساس بند ۳ به دیوان ارجاع می‌شود، دیوان باید تصمیم بگیرد که آیا داوری باید در جریان باشد و اینکه تا چه حدودی در جریان باشد، اگر دیوان

تا حدودی قانع شد که علی‌الظاهر یک موافقت‌نامه داوری تحت این قواعد وجود دارد، در دو مورد به طور ویژه جریان داوری متوقف نمی‌شود: اول؛ جایی که بیش از دو طرف در داوری وجود دارد، داوری مابین آنها به انضمام شخص ثالث که مطابق ماده ۷ منضم شده است، ادامه می‌یابد، با توجه به اینکه دیوان قانع شده است که علی‌الظاهر، موافقت‌نامه‌ای وجود دارد که همه آنها را به جریان داوری ملزم نماید. دوم؛ جایی که دعاوی متعدد تحت بیش از یک موافقت‌نامه داوری اقامه شده، داوری راجع به آن دعاوی باید در جریان باشد. مورد دوم منوط به این است که دیوان قانع شود که ظاهراً موافقت‌نامه‌های داوری که تحت آنها دعاوی اقامه شده است، ممکن است سازگار باشند و همه طرفین داوری موافقت نمایند که دعاوی متعدد در یک داوری واحد، اتخاذ تصمیم شود [بند ۴ ماده ۶]. لازم به ذکر است که هرگونه تصمیمی که از سوی دیوان در خصوص جریان یا توقف داوری صورت بگیرد، لطمه‌ای به قابلیت استماع ایرادات طرفین یا ماهیت ایرادات آنها وارد نمی‌کند.

بر اساس بند ۵ ماده ۶، صرف‌نظر از تصمیمی که دیوان داوری در خصوص توقف جریان داوری می‌گیرد، اتخاذ هرگونه تصمیمی در مورد صلاحیت مرجع [به استثنای راجع به طرفین یا دعاوی]، لزوماً باید توسط خود مرجع داوری صورت گیرد. مطابق بند ۶ ماده ۶، در موردی که طرفین از تصمیم دیوان مبنی بر توقف داوری مطلع هستند [توقف نسبت به برخی یا همه] هر یک از طرفین می‌توانند راجع به صلاحیت یا عدم صلاحیت، اینکه نسبت به کدام یک از آنها صلاحیت وجود دارد و راجع به وجود موافقت‌نامه داوری، به دادگاه صالح مراجعه کنند.

اگر دیوان داوری بر اساس بند ۴ تصمیم گرفت که جریان داوری نمی‌تواند نسبت به هیچ‌یک از دعاوی ادامه یابد، این تصمیم نمی‌تواند مانع از طرح همان ادعا در زمان دیگر و در جریان رسیدگی دیگری توسط یکی از طرفین شود [بند ۷ ماده ۶]. مطابق بند ۹ ماده ۶، مرجع داوری به صرف این ادعا که قراردادی اساساً وجود ندارد یا بی‌اعتبار است، به شرط احراز وجود موافقت‌نامه داوری معتبر نباید صلاحیتش را متوقف کند. مرجع داوری برای تصمیم‌گیری راجع به حقوق طرفین و برای رسیدگی به ادعا و ایرادات آنان، دارای اعتبار است، حتی اگر قرارداد اصلی احیاناً وجود نداشته یا باطل باشد. همه اینها منوط به این است که طرفین طور دیگری توافق نکرده باشند.

بر اساس قسمت اخیر بند ۱ ماده ۸، در یک داوری با طرفین متعدد و اقامه دعوا توسط هر یک از طرفین علیه دیگری، بعد از آنکه قرارنامه توسط دیوان داوری تصویب یا امضا شد، دیگر اقامه دعوی جدید توسط طرفین امکان‌پذیر نیست، مگر اینکه مرجع داوری با

رعایت شرایط ماده (۴) ۲۳، اجازه طرح دعوی جدید را صادر کند. «ماده ۸ دعاوی متقابل بین طرفین متعدد در داوری را اجازه می‌دهد، البته تا وقتی که قرارنامه امضا شود یا حتی بعد از آن با اجازه مرجع داوری این ادعا و دعاوی منوط به این خواهند بود که از لحاظ صلاحیتی مورد اعتراض قرار نگیرند.»^{۳۶}

۲-۲- مقررات قابل اعمال

همان‌گونه که بیان شد در داوری با طرفین متعدد، دعاوی ممکن است به وسیله هریک از طرفین علیه دیگری اقامه شود. در بندهای ۲ و ۳ ماده ۸ قواعد جدید داوری، مجموعه‌ای از مقررات و ضوابط در خصوص دعاوی مابین طرفین متعدد ذکر شده است.

بنابراین بر اساس بند ۲ ماده ۸ هریک از طرفین موافقت‌نامه داوری که می‌خواهد درخواست داوری علیه دیگری مطرح نماید، موظف است مقررات ماده (۳) ۴ و بندهای مذکور را اعمال کند.^{۳۷} با توجه به ماده اخیرالذکر، طرفی که می‌خواهد در یک موافقت‌نامه داوری با طرفین متعدد علیه طرف دیگر [یا طرفین دیگر] اقامه دعوا نماید، لزوماً باید از طریق درخواست داوری اقدام نماید. درخواست داوری در این خصوص باید مشتمل بر نکات ذیل باشد: تشریح ماهیت اختلافات و اوضاع و احوال و مبنای بروز اختلاف و ادعا [بند c]، بیان خواسته و مقدار و تقویم آن [بند d]، ذکر هر قرارداد مرتبط [بند f] و جایی که ادعاها تحت بیش از یک موافقت‌نامه داوری مطرح شده است، اشاره به آن موافقت‌نامه‌ای که داوری و ادعا تحت آن مطرح شده است [بند e].

در خصوص دیگر مقررات و ضوابط قابل اعمال در بند ۳ ماده ۸ ابتدا این نکته قابل ذکر است که دبیرخانه مطابق ماده ۱۶ قواعد جدید، به محض تشکیل مرجع داوری باید پرونده را به مرجع داوری بفرستد، البته مشروط بر اینکه پیش پرداخت هزینه‌های درخواستی دبیرخانه، توسط خواهان پرداخت شده باشد.^{۳۸}

بر اساس بند الف ماده (۴) ۴ ناظر بر موردی که در یک داوری طرفین متعددی وجود دارند، خواهان باید درخواست داوری را به تعداد نسخ لازم یعنی به تعداد طرفین داوری،

36. ICC Rules of Arbitration 2012 come into force, www.jonsday.com, p. 3.

۳۷. بند ۲ ماده ۸- «هر طرفی که دعوایی را مطابق ماده (۱) ۸ اقامه می‌کند، باید اطلاعات تصریح شده در ماده

(۳) ۴ بندهای c, d, e, f را ارائه کند.»

۳۸. بند ۳ ماده ۸- «قبل از اینکه دبیرخانه مطابق ماده ۱۶، پرونده‌ای را به مرجع داوری ارسال نماید، مقررات ذیل

با اعمال تغییرات لازم برای هر دعوی اقامه شده، باید رعایت و اعمال گردد؛ ماده (۴) ۴ بند الف، ماده (۵) ۴، ماده

(۱) ۵ به استثنای پاراگراف‌های الف، ب، ث، ج، ماده (۲) ۵، (۳) ۵ و (۴) ۵. پس از آن مرجع داوری باید تشریفات لازم

برای طرح دعوا را تعیین نماید.»

همه داورها و اشخاص ثالث ملحق شده به داوری به علاوه یک نسخه به دبیرخانه تقدیم کند. طبق بند ۵ ماده ۴ ناظر به بند ۳ ماده ۸، دبیرخانه باید یک نسخه از درخواست داوری را به انضمام اسناد و مدارک پیوست، به خواننده یا خوانندگان جهت پاسخ به درخواست داوری ارسال نماید، البته ارسال درخواست داوری توسط دبیرخانه پس از آن صورت می‌گیرد که دبیرخانه تعداد نسخ لازم را دریافت و هزینه‌های ضروری پرداخت شده باشد. خواننده یا خوانندگان متعدد در یک داوری با طرفین متعدد [در فرض تعدد خوانندگان هر یک از آنها به طور مستقل]، موظفند ظرف ۳۰ روز پس از دریافت درخواست داوری از سوی دبیرخانه، پاسخ آن را بدهند. این پاسخ باید مشتمل بر اظهارنظر درباره ماهیت اختلاف و اوضاع و احوالی که منتهی به بروز اختلاف شده است و مبنایی که ادعاها بر اساس آن به وجود آمده است [ماده (پ)(۱) ۵] همچنین پاسخ به خواسته مطروحه باشد [بند ت ماده (۱) ۵].

مشخص نیست چرا در ماده (۳) ۸ جهت پاسخ خواننده یا خوانندگان، سایر شرایط و اطلاعات ضروری مندرج در شقوق ماده (۱) ۵ جهت پاسخ، استثنا شده است. تفاوت فرض وجود دو طرف [یک خواهان و یک خواننده] با فرض وجود طرفین متعدد، این استثنا را توجیه نمی‌کند.

دبیرخانه ممکن است مهلت پاسخ خواننده یا خوانندگان را بر اساس درخواست آنان تمدید کند. خواننده مکلف است ضمن چنین درخواستی، در مورد تعداد داوران و نحوه انتخاب آنان و در صورت لزوم معرفی آنان اقدام کند [ماده (۲) ۵]. خواننده (یا خوانندگان) مکلف است پاسخ خود را به تعداد خواهان، داوران، اشخاص ثالث اضافه شده به داوری به علاوه یک نسخه برای دبیرخانه، تحویل دهد [ماده (۳) ۵]. دبیرخانه پاسخ و ضمایم آن را به طرفین دیگر ارسال می‌کند [ماده (۴) ۵].

۳- داوری قراردادهای چندجانبه

یکی از انواع داوری‌های مختلط، موردی است که داوری جهت رسیدگی به اختلاف یا اختلافات ناشی از بیش از یک قرارداد است. با گسترش تجارت بین‌المللی، قراردادهای بین‌المللی متنوع و پیچیده‌ای به وجود آمده است که ارتباط بین اینگونه قراردادهای اختلافات ناشی از آنها را به یکدیگر مرتبط می‌کند. مطابق اصل نسبی بودن قراردادهای یک قرارداد فقط نسبت به طرفین آن دارای اثر است و بنابراین مطابق این اصل شرط داوری قابل تسری به اشخاصی غیر از طرفین قرارداد نیست.

۳-۱- توضیحات عمومی

وجود قراردادهای متعدد که به یکدیگر مرتبطند در سطح بین‌المللی بسیار رایج است. ممکن است یک قرارداد اصلی منعقد شود و بر پایه آن قراردادهای فرعی دیگری نیز منعقد گردد. «یک گروه قراردادی، وضعیت‌های مختلفی را به وجود می‌آورد که در آنها دو یا چند قرارداد به یکدیگر مرتبط و متصل می‌شوند. گروه قراردادی می‌تواند مربوط به مجموعه‌ای از قراردادهای پیوسته‌ای باشد که بین اشخاص یکسان و در راستای یک قرارداد چارچوب (کادر) منعقد شده است.»^{۳۹}

ممکن است چندین شخصیت حقوقی و حقیقی مستقل در قراردادهای وابسته به هم و مختلف درگیر شوند. این وضعیت به ویژه با افزایش پروژه‌های ساخت، بسیار معمول است. در این موارد احتمال واضحی وجود دارد که داورهای مختلفی مابین طرفین متعدد و موضوعات مشابه داشته باشیم و منتج به تصمیمات متعارض شود.^{۴۰} «اختلافاتی که ناشی از یک قرارداد چندطرفه می‌باشد مثل قراردادهای مشارکت یا کنرسیوم، ساده‌ترین نوع از داورهای چندطرفه محسوب می‌شوند. داورهای چندطرفه ممکن است از تعدادی شرط داور طبق نظریه گروه شرکت‌ها، گروه قراردادها و یا ضم اشخاص ثالث در داور نیز ناشی شود.»^{۴۱}

گروه قراردادی ممکن است برای انجام یک فعالیت اقتصادی و هدف واحدی باشد که همه قراردادها به صورت متقابل با یکدیگر مرتبطند و در واقع «مجموعه قراردادی» را تشکیل می‌دهند. قراردادهای مجموعه قراردادی از همدیگر غیرقابل تفکیک هستند، با لحاظ این امر که یافتن معیاری برای عدم قابلیت تفکیک بسیار دشوار است. قراردادهای یک گروه قراردادی می‌تواند به صورت پیوسته و همگی مربوط به یک موضوع یکسان باشد و «زنجیر قراردادی» را تشکیل دهد. زنجیره قراردادی می‌تواند دارای ماهیت یکسانی باشند یا دارای ماهیت‌های متفاوت.

یکی از مسائل مهم و مطرح شده در بحث گروه قراردادی، توسعه شرط داور است. «ابتدائاً باید عنوان کرد که تلاقی دو موضوع گروه قراردادها و داور اجتناب‌ناپذیر است. گسترش داور تجاری بین‌المللی مقارن با توسعه قابل توجه گروه‌های قراردادی شده

۳۹. منصور وصالی، «توسعه شرط داور از طریق رضایت مفروض با تأکید بر مفهوم گروه قراردادها»، مباحثی از داورهای بین‌المللی، مجموعه همایش‌های مرکز منطقه‌ای داور تهران، جلد دوم، خرداد ۱۳۸۹، صص ۹۴-۹۳.

40. Nana Adjoa Hackman, *The Problem of Arbitration & Multi-Party / Multi-Contract Disputes: Is Court-Ordered Consolidation an Adequate Response?*, University of Dundee, p. 4.

۴۱. شهرام شمس، پیشین، ص ۱۴۱.

است.^{۴۲} «بحث دکترین گروه قراردادهای، در واقع ناشی از این مشکل است، که مرجع داوری در بسیاری از موارد با گروه‌های قراردادی روبه‌رو می‌شود که ممکن است همه آن قراردادهای حاوی شرط داوری نباشند یا اینکه شرط داوری آنها یکسان نباشد.» موارد مغایرت شرط داوری با یکدیگر در مواقعی مشاهده می‌شوند که محل داوری، نحوه تشکیل هیأت داوری و یا قواعد داوری با هم متفاوت هستند.»^{۴۳}

در موردی که با گروه قراردادهای و مسأله داوری مواجه هستیم، سؤال اصلی این است که آیا می‌توان شرط داوری موجود در یکی از قراردادهای عضو گروه را به سایر قراردادهای فاقد شرط داوری هستند، تسری داد؟ موضوع ارتباط بین گروه قراردادی و شرط داوری، در دو حالت کلی قابل تصور است: حالت دوجانبه و حالت چندجانبه. در حالت دوجانبه در واقع با دو شخص اعم از حقیقی یا حقوقی روبه‌رو هستیم که قراردادهای متعددی را با یکدیگر منعقد نموده‌اند. در فرضی که همه این قراردادهای دارای شرط داوری یکسانی باشند، مشکلی پیش نخواهد آمد. در وضعیتی که یک یا چند قرارداد دوجانبه دارای شرط داوری نباشند، ممکن است با گسترش شرط داوری، قراردادهای فاقد شرط داوری را نیز مشمول داوری کرد. «همچنین در صورتی که چندین قرارداد بین دو طرف منعقد شوند که بیشتر آنها دارای شرط داوری باشند، ممکن است شرط داوری به اختلافات ناشی از قراردادهای فاقد شرط داوری نیز گسترش پیدا کند. این امر به اوضاع و احوال خاص هر مورد بستگی دارد.»^{۴۴}

اما در خصوص حالت چندجانبه یعنی در موردی که بیش از دو شخص حقیقی یا حقوقی با هم قراردادهایی را منعقد می‌کنند، سه فرض گوناگون قابل تصور است: در فرض اول که گروه قراردادی دارای چهار عضو است. (الف) یا (ب) قراردادی منعقد می‌کند. (ب) نیز قراردادی با (ج) و (ج) نیز قراردادی با (د) منعقد می‌کند. اکثر قراردادهای پیمانکاری و وجود پیمانکاران دسته دوم (فرعی) با چنین وضعیتی مواجهند. فرض دوم، ممکن است که (الف) قراردادی را با (ب) منعقد کند سپس قرارداد دیگری را با (ج) و یک قرارداد نیز با (د) منعقد کند. قراردادهای ساختمان عموماً از این نوعند. در فرض سوم ممکن است اعضای یک گروه قراردادی، قراردادهای مختلفی را با یکدیگر منعقد کرده باشند.

در این فرض سه‌گانه نیز ممکن است برخی از قراردادهای دارای شرط داوری باشند و

۴۲. منصور وصالی، پیشین، ص ۹۶.

۴۳. شهرام شمس، پیشین، ص ۱۴۸.

۴۴. منصور وصالی، پیشین، ص ۹۹.

برخی دیگر فاقد چنین شرطی باشند. «می‌توان اظهار داشت مسأله گسترش قلمرو شرط داوری در گروه‌های قراردادی در نظام‌های حقوقی مختلف، موضوعی است که عمیقاً وابسته به حقوق ماهوی این نظام‌ها است.»^{۴۵} در خصوص گسترش شرط داوری به قراردادهای عضو گروه قراردادی که فاقد چنین شرطی هستند، برخی معتقد به رعایت یک ملاک مختلط و ترکیبی هستند؛ به عبارتی داور باید بررسی نماید که آیا توسعه شرط داوری از نظر نوعی، منصفانه و از حیث شخصی، معقول به نظر می‌رسد یا خیر. قرارداد و اوضاع و احوال حاکم بر آن مهم‌ترین مبنای تشخیص این موضوع است.^{۴۶}

در خصوص رابطه بین حالات مختلف گروه‌های قراردادی و شرط داوری، دو حالت کلی وجود دارد. در حالت اول طرفین قراردادهای تشکیل‌دهنده گروه قراردادی یکسانند. در چنین فرضی، مطابق رویه غالب در داوری تجاری بین‌المللی، قلمرو شرط داوری یک قرارداد به قراردادهای دیگر گروه قراردادی که فاقد شرط داوری هستند، گسترش داده می‌شود.^{۴۷} در واقع به نظر می‌رسد که رویه غالب بین طرفین و تفسیر اراده ضمنی آنان، مبنای گسترش شرط داوری در اینحالت باشد. حالت دوم، جایی است که طرفین قراردادهای مختلف یکسان نباشند. در این زمینه رویه قضائی گسترده‌ای در مورد گروه‌های قراردادی در حقوق فرانسه [که خاستگاه تئوری گروه‌ها است] وجود دارد. در برخی از آراء، در هر مورد با توجه به اوضاع و احوال پرونده از گسترش شرط داوری جلوگیری شده و در برخی دیگر نیز برای توسعه شرط در گروه‌ها، تصمیم به پذیرش این تئوری گرفته شده است.

«بر مبنای تئوری زنجیره‌های قراردادی، گاه شرط داوری موجود در یک قرارداد، بین دو یا چند طرف در قرارداد یا قراردادهای دیگر بین آنها در این زنجیره نیز اعمال می‌شود.»^{۴۸} گاه از طریق مفهوم مجموعه قراردادهای گروهی از قراردادهای مرتبط به هم که به دنبال انجام خدمت واحدی هستند و در برخی از آنها شرط داوری وجود دارد، می‌توان رضایت مفروض برخی از طرفین قراردادی را که طرف شرط داوری نیستند، استنباط کرد.^{۴۹}

۴۵. همان، ص ۱۰۰.

46. Mark Blessing, *op.cit.*, pp. 191-192.

۴۷. منصور وصالی، پیشین، ص ۱۰۵.

۴۸. همان، ص ۱۰۷.

۴۹. همان، صص ۱۰۸-۱۰۷.

۳-۲- قراردادهای چندجانبه در قواعد داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی

پس از بیان توضیحات عمومی راجع به چگونگی داوری در قراردادهای چندجانبه و ذکر مبنای گسترش شرط داوری در مجموعه‌ای از قراردادهای مرتبط، ضروری است که وضعیت موجود در قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی نیز بررسی شود.

ماده ۹ قواعد داوری، تحت عنوان «قراردادهای چندجانبه» مقرراتی را در خصوص داوری در قراردادهای متعدد و چندجانبه ذکر کرده است^{۵۱} و ناظر به وضعیتی است که با بیش از یک قرارداد مواجه هستیم و در خصوص این گروه قراردادهای دعاوی و اختلافات متعددی بروز پیدا کرده است. در واقع دعاوی یا به طور مستقیم ناشی از قراردادهای هستند یا اینکه در ارتباط مستقیم و مؤثری با قراردادهای قرار دارند. با توجه به ماده ۹، دعاوی متعدد ناشی از قراردادهای متعدد ممکن است به صورت توأمان و در یک داوری مورد رسیدگی قرار گیرد. رسیدگی توأمان دعاوی متعدد ناشی از قراردادهای متعدد صرف‌نظر از این است که همه قراردادهای دارای شرط داوری بوده یا برخی از آنها فاقد چنین شرطی باشند. بنابراین ماده ۹ ناظر به رسیدگی توأمان دعاوی متعدد ناشی یا مرتبط با بیش از یک قرارداد، صرف‌نظر از وجود یا فقدان شرط داوری در برخی از قراردادهای است.

ریکاردو^{۵۱} عضو کمیسیون داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی در مورد ماده ۹ چنین توضیح می‌دهد: «در خصوص قراردادهای چندجانبه، دعاوی ناشی از یا مرتبط با بیش از یک قرارداد، می‌تواند در یک داوری رسیدگی شود، مشروط بر اینکه قراردادهای داوری متعدد سازگار باشند و همه طرفین موافق باشند که همه این دعاوی بتواند با هم طی یک رسیدگی داوری مورد حکم قرار گیرد»^{۵۲} البته طرفین قادر خواهند بود که در این مورد به صلاحیت اعتراض کنند.^{۵۳}

همان‌طور که در ماده ۹ ذکر شد، رسیدگی توأمان دعاوی منوط به رعایت مقررات مواد ۶(۷)-۶(۳) و ۲۳(۴) است. بر اساس بند ۳ ماده ۶ که مرتبط با ماده ۹ است، اگر طرفی که درخواست داوری علیه وی داده شده است، ایراد و ادعایی در خصوص اینکه آیا همه دعاوی اقامه شده در داوری، می‌تواند در یک داوری واحد اتخاذ تصمیم شود، نداشته باشد، جریان داوری ادامه می‌یابد و هرگونه سؤال در مورد صلاحیت و مسأله رسیدگی

۵۰. ماده ۹- «دعاوی ناشی از یا مرتبط با بیش از یک قرارداد، علی‌رغم اینکه آیا چنین دعاوی تحت یک یا بیشتر از یک موافقت‌نامه داوری تحت این قواعد، اقامه شده باشند، ممکن است در یک داوری رسیدگی شود

مشروط بر اینکه مقررات مواد ۶(۷)-۶(۳) و ۲۳(۴) رعایت شود.»

51. Jerome Richardot

52. www.financierworldwide.com

53. ICC Rules of Arbitration 2012 come into force, www.jonesday.com, p. 3.

توأمان دعاوی در یک داوری، باید مستقیماً توسط مرجع داوری تصمیم گرفته شود، مگر اینکه دبیرکل موضوع را به دیوان داوری برای تصمیم‌گیری ارجاع دهد. مطابق بند ۴ ماده ۶ در خصوص پرونده‌های ارجاعی به دیوان داوری، دیوان باید تصمیم بگیرد که آیا داوری باید در جریان باشد و تا چه حدودی در جریان باشد. به ویژه در جایی که داوری چندطرفه است، داوری باید مابین طرفین به انضمام اشخاص ثالث منضم شده، در جریان باشد، در صورتی که دیوان قانع شود که علی‌الظاهر موافقت‌نامه داوری معتبری وجود دارد که همه آنها را ملزم می‌کند [شق الف بند ۴].

بر اساس قسمت دوم بند ۴ ماده ۶ که به طور خاص مرتبط با ماده ۹ است، مقرر شده است:

«جایی که دعاوی مطابق ماده ۹، تحت بیش از یک موافقت‌نامه داوری اقامه شده است، داوری راجع به آن دعاوی، باید در جریان باشد، راجع به اینکه دیوان علی‌الظاهر قانع شده است که (الف) موافقت‌نامه‌های داوری که تحت آنها دعاوی اقامه شده است، ممکن است سازگار باشند و (ب) همه طرفین آن داوری ممکن است موافقت نمایند که چنین دعاوی می‌تواند در یک داوری واحد اتخاذ تصمیم شود.»

بنابراین رسیدگی توأمان دعاوی بر اساس ماده ۹، در صورتی امکان‌پذیر است که اولاً علی‌الظاهر موافقت‌نامه‌های داوری متعدد سازگار باشند و ثانیاً همه طرفین با رسیدگی توأمان موافقت نمایند.

با توجه به بند ۵ ماده ۶ هرگونه تصمیم در مورد صلاحیت مرجع داوری، لزوماً توسط خود مرجع داوری اتخاذ می‌شود. مطابق بند ۶، پس از آگاهی طرفین از تصمیم دیوان در مورد توقف جریان داوری، این حق برای هر یک از طرفین باقی است که راجع به وجود صلاحیت یا عدم آن و راجع به وجود موافقت‌نامه داوری به دادگاه صالح ملی مراجعه کنند. در بند ۷ مقرر شده است که اگر دیوان بر اساس بند ۴ تصمیم گرفت که داوری نمی‌تواند نسبت به هیچ‌یک از دعاوی جریان یابد، این تصمیم نمی‌تواند مانع از طرح همان ادعا در زمان و جریان رسیدگی دیگری شود.

یکی از مقررات قابل اعمال بر ماده ۹ و رسیدگی توأمان به دعاوی این است که ماده (۴) ۲۳ در این مورد لازم‌الاجراست.^{۵۴}

۵۴. ماده (۴) ۲۳: «پس از اینکه قرارنامه داوری توسط دیوان داوری امضا یا تصویب شد، هیچ‌یک از طرف‌ها نمی‌تواند ادعای جدیدی که خارج از چارچوب آن سند باشد، مطرح سازد، مگر اینکه مرجع داوری با توجه به ماهیت ادعاهای جدید و با توجه به مرحله داوری و سایر اوضاع و احوال مرتبط، اجازه طرح آن را بدهد.»

در ماده (۴) ۲۳ اصل عدم پذیرش طرح دعوی جدید پس از امضا و تأیید قرارنامه داوری توسط دیوان داوری ذکر شده است. این ممنوعیت به عنوان اصل پذیرفته شده است، اما در قسمت اخیر ماده استثنای بر اصل نیز ذکر شده است. مرجع داوری می‌تواند حتی پس از امضا و تأیید قرارنامه داوری اجازه طرح دعوی جدید را بدهد. ملاک و معیار مرجع داوری برای صدور چنین اجازه‌ای عبارت از ماهیت ادعاهای جدید و اینکه داوری در چه مرحله و مقطعی و همچنین اوضاع و احوال مرتبط با پرونده است. مرجع داوری حسب مورد در خصوص هر ادعایی با توجه به این ملاک‌ها، اجازه طرح آن را صادر می‌کند.

۴- ادغام داوری‌های متعدد

این امکان وجود دارد که داوری‌های متعددی که به نوعی با یکدیگر مرتبطند و تحت قواعد و قانون داوری واحد در جریان هستند، منجر به صدور آرای متعارض گردند. «یک راه که مشکل داوری‌های چندجانبه را حل می‌کند این است که در جایی که پرونده‌ها در مرز موضوعات حکمی و موضوعی هستند، دادگاه ملی دستور ادغام رسیدگی‌های داوری متعدد را صادر نماید؛ اینکه ادغام و حل و فصل توأمان در یک رسیدگی، کارآمد، با هزینه‌های کمتر و مناسب‌تر است، با شک و تردید نگرینسته می‌شود. در حالی که ادغام در همان زمان از خطر آرای مغایر و متناقض جلوگیری می‌کند.»^{۵۵}

شیوه کل‌نگر ادغام و الحاق همه دعاوی با دو طرف مرتبط و داخل در یک پرونده، متکی بر این فرض است که هر جنبه‌ای از یک رویداد، دیگری را تحت تأثیر قرار می‌دهد. تفاسیر مختلفی از معنای مکانیسم شکلی ادغام در داوری تجاری بین‌المللی وجود دارد. ادغام ابزاری است جهت خدمت به کارایی، عدالت و اجتناب از صدور آرای مغایر.^{۵۶} ادغام معمولاً ضروری نیست و بدون ادغام، دو پرونده حقیقتاً به عنوان پرونده‌های مستقل ادامه می‌یابند. از سوی دیگر ادغام عموماً به وسیله دادگاه‌های ملی که حکم داوری داده‌اند و هم به وسیله سازمان‌های داوری پذیرفته شده است.^{۵۷}

قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی در ماده ۱۰ مقررات مفصلی را در خصوص ادغام داوری‌ها پیش‌بینی کرده است. برخی معتقدند که مقررره مربوط به ادغام و استماع توأمان داوری‌ها، یکی از مشخصه‌های رژیم داوری داخلی هنگ‌کنگ است که

55. Nana Adjoa Hackman, *op. cit.*, p. 4.

56. Lara M. Pair & Paul Frankstein, *The New ICC Rules on Consolidation: Progress or Change?*, University School of Law, 2012, p. 1063.

57. Lara M. Pair & Paul Frankenstein, *op. cit.*, p. 1064.

سال‌های متمادی است، در این کشور اجرا می‌شود. گروهی معتقدند که دستور ادغام تحت مقررات داورى هنگ‌کنگ، اغلب نسبت به آنچه که ابتدا تصور می‌شد، کمتر مورد درخواست قرار می‌گیرند. عقیده نویسندگان این است که در عمل مقررات ماده ۱۰ به صورت محدود مورد استفاده قرار گیرد.^{۵۸}

بر اساس صدر ماده ۱۰ مقررات اتاق بین‌المللی بازرگانی، مرجع صالح برای ادغام، دیوان داورى است.^{۵۹} دو شرط ابتدائی برای پذیرش ادغام این است که اولاً ادغام بر اساس درخواست یکی از طرفین صورت می‌گیرد و لزوماً باید درخواستی به دیوان داورى تقدیم شود. ثانیاً داورى‌های متعددی که قصد ادغام آنها وجود دارد لزوماً باید تحت حاکمیت قواعد داورى اتاق بین‌المللی بازرگانی باشند. پس از احراز این دو شرط ابتدائی ماده ۱۰ مقرر کرده است که در سه مورد امکان ادغام داورى‌ها وجود دارد.

قواعد جدید داورى به طور واضحی امتیاز زیادی از جهت ذکر جزئیات و قلمرو آن، کسب کرده است.^{۶۰} سه موردی که امکان ادغام داورى‌های تحت این ماده پس از درخواست وجود دارد، عبارت است از: اول؛ طرفین با ادغام موافق باشند. با اعلام رضایت همه طرفین، می‌توان داورى‌های متعددی را در یک داورى واحد ادغام کرد. دوم؛ یک موافقت‌نامه داورى وجود داشته باشد و داورى‌های متعدد و دعاوی آن همگی ناشی از آن موافقت‌نامه داورى واحد باشد. سوم؛ در این مورد دعاوی مورد رسیدگی در داورى‌های متعدد ناشی از موافقت‌نامه‌های داورى متعدد است، اما اولاً داورى‌ها مابین اشخاص یکسانی است [وحدت طرف‌های داورى]، ثانیاً اختلافات در داورى‌ها ناشی از یک رابطه حقوقی یکسان است، ثالثاً دادگاه به این تشخیص برسد که موافقت‌نامه‌های متعدد هماهنگ و سازگارند. بنابراین در فرضی که با تعدد داورى‌ها و تعدد موافقت‌نامه‌های داورى مواجه هستیم، علاوه بر دو شرط ابتدائی با احراز سه شرط اخیر، ادغام داورى‌ها صورت خواهد گرفت.

«در اصل یک درخواست برای ادغام می‌تواند در هر مرحله‌ای از داورى تا زمانی که

58. Timothy Hill, *op. cit.*, p. 102.

۵۹. ماده ۱۰- «دیوان داورى ممکن است بر اساس درخواست یکی از طرفین، دو یا چند داورى مطروحه تحت این قواعد را در یک داورى ادغام کند، جایی که: الف- طرفین با ادغام موافق باشند. یا؛ ب- همه دعاوی در داورى‌ها تحت یک موافقت‌نامه داورى اقامه شده باشد، یا؛ پ- جایی که دعاوی در داورى‌های متعدد، تحت بیش از یک موافقت‌نامه داورى اقامه شده‌اند، داورى‌ها مابین اشخاص واحدی است، اختلافات در داورى‌های متعدد در ارتباط با روابط حقوقی یکسان ایجاد شده است و دیوان تشخیص دهد که موافقت‌نامه‌های داورى متعدد سازگارند...».

60. Lara M. Pair & Paul Frankenstein, *op. cit.*, p. 1066.

داوری‌ها تحت این قواعد (قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی) در جریان است، تقدیم شود.^{۶۱}

یکی از موضوعاتی که پس از انجام ادغام بسیار مورد بحث است، انتخاب داوران است. نه قواعد جدید و نه قدیم، هیچ‌کدام به طور مستقیم مسأله تعداد داوران را مورد توجه قرار نداده‌اند.^{۶۲}

در خصوص چگونگی، ملاک‌ها و ضوابطی که دیوان داوری برای صدور دستور ادغام مورد توجه قرار می‌دهد، در قسمت دوم ماده ۱۰ مقرر شده است: «در اتخاذ تصمیم راجع به اینکه آیا ادغام صورت بگیرد، دیوان هرگونه اوضاع و احوالی را که مرتبط به نظر برسد، مدنظر قرار می‌دهد، به انضمام اینکه آیا یک یا چندین داور در بیش از یک داوری تأیید یا تعیین شده‌اند و اگر چنین است، آیا افراد واحد یا متفاوتی تأیید و تعیین شده‌اند.»

دیوان داوری برای تصمیم‌گیری و صدور دستور ادغام باید سه موضوع را مورد توجه قرار دهد. (البته پس از احراز شروط ابتدائی و موارد سه‌گانه ادغام): اول؛ اوضاع و احوال مرتبط با داوری‌ها. دوم؛ مسأله تعیین داوران و تعداد آنها در داوری‌های متعدد. سوم؛ در صورت تعیین داوران، تشخیص شخصیت آنها.

بعید به نظر می‌رسد که دیوان داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی تلاش کند که پرونده‌هایی را با داوران متفاوت ادغام نماید. قواعد جدید به طور ویژه بیان می‌کند که تعداد و شخصیت داوران از قبل موجود، پیش از اینکه هرگونه تصمیمی راجع به ادغام گرفته شود، مورد بررسی و توجه قرار می‌گیرد.^{۶۳} «دیوان داوری وقتی که می‌خواهد در مورد ادغام، دستوری صادر کند، همه اوضاع و احوال مرتبط را در نظر می‌گیرد، به ویژه اینکه هر کدام از داوری‌ها تا چه اندازه پیشرفت کرده‌اند.»^{۶۴}

در قواعد جدید داوری در مورد آئین شکلی درخواست ادغام حکمی ذکر نشده است و مشخص نیست که درخواست ادغام باید مشتمل بر چه نکاتی باشد؟ و اینکه خواننده و مخاطب درخواست چه کسی است؟ و اینکه داوران چگونه انتخاب می‌شوند؟ این امکان وجود دارد که داوری‌های متعدد ادغام شوند، قبل از اینکه داوران در هر کدام از داوری‌های ادغام شده، انتخاب شود. «در قواعد جدید، ادغام با درخواست یکی از طرفین شروع می‌شود. ادغام داوطلبانه از سوی دیوان مجاز نیست. مخاطب اولیه درخواست ادغام خود اتاق بین‌المللی بازرگانی است که بدون نیاز به استدلال تصمیم‌گیری می‌کند. مرجع

61. Nathalia Voser & Christopher Boog, "The 2012 ICC Arbitration Rules, 2012, www.swlegal.ch, p.3.

62. Lara M. Pair & Paul Frankenstein, *op. cit.*, p. 1066.

63. *Ibid.*, p. 1067.

64. Nathalia Voser & Christopher Boog, *op. cit.*, p. 3.

داوری صلاحیت ادغام پرونده‌ها را ندارد.^{۶۵}

در انتها پاسخ به این سؤال مهم و ضروری است که دیوان داوری پس از احراز شرایط و صدور دستور ادغام، داورهای متعدد را در کدام داوری ادغام خواهد کرد؟ قسمت انتهایی ماده ۱۰ در پاسخ این سؤال مقرر کرده است: «وقتی داورهای ادغام شدند، آنها باید در آن داوری ادغام شوند که ابتدا شروع شده است، مگر اینکه به وسیله همه طرفین طور دیگری توافق شده باشد.» بنابراین دیوان برای ادغام باید تاریخ شروع داورهای را در نظر گرفته و آنها را در آن داوری که ابتدا شروع شده است، ادغام کند. بر اساس بند ۲ ماده ۴ قواعد جدید داوری، تاریخ دریافت درخواست داوری به وسیله دبیرخانه اتاق بین‌المللی بازرگانی به عنوان تاریخ شروع داوری فرض می‌شود. ماده ۱۰ اصل حاکمیت اراده را نیز مورد توجه قرار داده است و این امکان را به طرفین داده است که با توافق همه آنها، داورهای در جریان داوری غیر از آن داوری که ابتدا شروع شده است، ادغام شوند. به نظر می‌رسد اگر داورهای متعدد در یک تاریخ شروع شده باشند، دیوان داوری می‌تواند با توجه به اوضاع و احوال حاکم بر هر یک از داورهای، به صلاح‌دید خود داورهای را در یک داوری که مناسب‌تر است [از لحاظ پیشرفت جریان داوری، شخصیت داوران و ...] ادغام نماید، مگر اینکه همه طرفین طور دیگری توافق نمایند.

۵- نحوه انتخاب داوران

یکی از مهم‌ترین مسائل مطروحه در داورهای مختلط، نحوه انتخاب داوران توسط طرفین متعدد یک داوری است. در ماده ۷ قواعد جدید داوری که شرایط الحاق و ضم شخص ثالث پیش‌بینی شده است، شخص ثالث در واقع یکی از طرفین داوری محسوب می‌شود و مانند خواننده با وی رفتار می‌شود. بر اساس بند ۳ ماده ۲ قواعد جدید، شخص ثالث منضم شده یک طرف داوری تعریف شده است. بنابراین رعایت اصل حاکمیت اراده و رفتار مساوی با طرفین ایجاب می‌کند که همگی بر انتخاب داوران توافق نمایند.

مسئله دیگری که در داورهای چندطرفه و یا داورهای ادغام شده مطرح می‌شود، بحث چگونگی انتخاب داوران است. در مورد انتخاب داوران در بحث شخص ثالث منضم شده به داوری، در ماده (۴) ۷ آمده است که شخص ثالث پس از دریافت درخواست ضم ثالث، باید یک پاسخ مطابق مقررات مواد (۴) ۵- (۱) ۵ تقدیم کند. در بند ۱ ماده ۵ نکات و اطلاعات لازم برای درج در پاسخ توسط شخص ثالث معرفی شده است. بر اساس شق «ث» بند ۱، یکی از مندرجات پاسخ عبارت است از: «هرگونه اظهارنظر یا پیشنهاد در

خصوص تعداد داوران و نحوه انتخاب آنها در پرتو پیشنهاد خواهان و بر طبق مواد ۱۲ و ۱۳ و تعیین داور مربوطه بر اساس مواد مذکور». بنابراین قواعد جدید داوری به شخص ثالث اضافه شده به داوری صریحاً این حق را اعطا کرده است که در مرحله انتخاب داوران بر اساس مواد ۱۲ و ۱۳ مشارکت نماید.

در مورد انتخاب داور در داوری‌های چندطرفه [ماده ۸]، اگرچه در ماده (۳) ۸، شق «ث» ماده (۱) ۵ استثنا شده است. اما بند ۲ ماده ۵ در خصوص ماده ۸ قابل اجرا است و شخص ثالث ضمن درخواست تمدید مهلت پاسخ، مکلف است در مورد تعداد داوران و نحوه انتخاب آنها بر اساس مواد ۱۲ و ۱۳ اظهار نظر کند.

حال ضروری است، مواد ۱۲ و ۱۳ در خصوص انتخاب داوران تا حدودی که مربوط به داوری‌های مختلط است مورد بررسی قرار گیرد. ماده ۱۲ تحت عنوان «تشکیل مرجع داوری» مقرراتی را برای انتخاب داوران پیش‌بینی کرده است. بر اساس بند ۱ ماده ۱، در داوری‌های اتاق بین‌المللی بازرگانی، اختلافات با داور منفرد یا هیأت داوری سه نفره رسیدگی می‌شود. جایی که طرفین در خصوص تعداد داوران توافقی ندارند، دیوان داوری بر اساس بند ۲ داور منفرد را انتخاب می‌کند. ماده ۱۲ در مورد انتخاب داوران در داوری‌های چندطرفه که با تعدد خواهان یا خوانده یا هر دو مواجه هستیم، مقرر کرده است: «جایی که خواهان‌ها متعدد یا خواندگان متعددی، و اختلاف مطروحه به داوری سه نفره ارجاع شده است، خواهان‌های متعدد، مشترکاً و خواندگان نیز مشترکاً، باید یک داور برای تأیید مطابق ماده ۱۳ انتخاب کنند.»

مسئله انتخاب داوران در داوری‌های چندطرفه، زمانی مطرح می‌شود که تعداد داوران سه نفر باشد. در واقع زمانی که در قرارداد داوری به انجام داوری توسط داور واحد تصریح شده باشد، بحث برابری حقوق طرفین در مرحله انتخاب داوری منتفی است، زیرا وقتی طرفین در انتخاب داور توافق نکنند، توسط دیوان داوری واحد انتخاب می‌شود. به خاطر همین نکته است که در بند ۶ ماده ۱۲ متذکر شده است که علاوه بر تعدد خواهان و خوانده یا هر دو، ضروری است که اختلاف به داوری یک هیأت سه نفره ارجاع شده باشد. در داوری‌های چندطرفه نیز برای انتخاب داور سوم که عنوان سرداور را خواهد داشت، بند ۵ لازم‌الاجراست. بنابراین پس از اینکه خواهان‌ها مشترکاً یک داور و خواندگان نیز مشترکاً یک داور را انتخاب کردند، بر اساس بند ۵ ماده ۶، داور سوم که عنوان رئیس مرجع داوری را خواهد داشت، توسط دیوان داوری انتخاب می‌شود، مگر اینکه طرفین طور دیگری توافق کرده باشند، که بر همان اساس عمل می‌شود.

همان‌طور که قبلاً بیان شده شخص ثالثی که قبلاً به داوری ملحق شده است، یکی از

طرفین محسوب می‌شود. از طرف دیگر علی‌الاصول ضم ثالث قبل از تصدیق و تعیین داوران امکان‌پذیر است [مگر در موردی که در قسمت اخیر ماده (۱) ۷ ذکر شده است]، بنابراین شخص ثالث در مرحله انتخاب داوران مشارکت خواهد کرد. بدیهی است شخص ثالثی که پس از تصدیق و تعیین داوران، اضافه شده است، در مرحله انتخاب داوران مشارکتی ندارد و ملتزم به انتخاب دیگر طرف‌های داوری است.

در مورد ضم ثالث و مداخله در انتخاب داوران در بند ۷ ماده ۱۲ مقرر شده است: «در جایی که یک شخص ثالث ملحق و منضم شده است و اختلاف به سه داور ارجاع شده است، شخص ثالث ممکن است، مشترکاً با خواهان‌ها یا خواندگان یک داور را برای تأیید مطابق ماده ۱۳، انتخاب کند.» در اینجا نیز مداخله شخص ثالث و بحث انتخاب، زمانی مطرح است که بر داوری‌های سه نفره توافق شده باشد. اینکه شخص ثالث با خواهان‌ها یا خواندگان و در صورت اختلاف با کدامیک مشترکاً داور را انتخاب کنند، تعیین تکلیف نشده است. به مصلحت بود که شخص ثالث صریحاً به عنوان خوانده تلقی شده و مشترکاً با خوانده یا خواندگان داور را انتخاب می‌کرد. داور سوم نیز مطابق بند ۵ توسط دیوان داوری انتخاب می‌شود، مگر اینکه طرفین طور دیگری توافق کرده باشند.

بند ۸ ماده ۱۲ در مورد فرضی که بر اساس بندهای ۶ و ۷، طرفین متعدد در انتخاب اشتراکی داور توافق نکنند و قادر نیستند که بر روش دیگری برای انتخاب به توافق برسند، تعیین تکلیف و مقرر کرده است: «در صورت فقدان یک انتخاب مشترک مطابق ماده (۶) ۱۲ یا (۷) ۱۲ و موردی که طرفین قادر نیستند که بر شیوه‌ای جهت تشکیل مرجع داوری توافق نمایند، دیوان هر عضو از مرجع داوری را انتخاب می‌کند و باید یک نفر از آنها را به عنوان رئیس تعیین نماید. در چنین موردی، دیوان باید این آزادی و اختیار را داشته باشد که با اعمال ماده ۱۳، وقتی که در نظر گرفتن آن مقتضی است، هر شخصی را که برای عمل به عنوان داور مناسب‌تر است، انتخاب کند.» بنابراین در صورت عدم توافق در انتخاب داور مشترک یا عدم توافق بر شیوه تشکیل مرجع داوری، دیوان خود هر سه عضو را انتخاب می‌کند و در این راه آزادی کامل دارد، هرچند باید ضوابط ماده ۱۳ را رعایت نماید.

ماده ۱۳ ضوابط و مقرراتی را برای انتخاب و تصدیق داوران مقرر کرده است. با توجه به اینکه دیوان داوری در برخی موارد به جای طرفین، داوران را انتخاب می‌کند، ماده ۱۳ تحت عنوان «تعیین و تصدیق داوران» مطرح شده است. بر اساس بند اول این ماده، در تصدیق و تعیین داوران، دیوان داوری باید ملیت، اقامتگاه و دیگر روابط مربوط به کشورهای را که طرفین یا دیگر داوران تابع آن هستند، در نظر بگیرد. دیوان داوری میزان دسترسی به داوران و توانایی عمل بر اساس قواعد داوری را در نظر خواهد گرفت. حتی

اگر انتخاب داوران بر عهده دبیرکل باشد، رعایت این ضوابط ضروری است. بر اساس بند دوم، دبیرکل می‌تواند کسانی را که طرفین انتخاب کرده‌اند، به عنوان داور عضو مرجع داوری، داور منفرد یا رئیس مرجع داوری تأیید نماید، مشروط بر آنکه داور مربوطه اعلامیه مستقل بودن خود را بدون قید و شرط صادر و تقدیم کند. مطابق بند ۵ رئیس مرجع داوری باید تابعیت کشوری غیر از کشورهای طرفین داوری را داشته باشد. به هر حال در اوضاع و احوال مقتضی و به شرط آنکه هیچ‌یک از طرفین داوری اعتراضی را در ظرف مهلت تعیین شده به عمل نیاورند، رئیس مرجع داوری می‌تواند از اتباع کشور یکی از طرفین انتخاب نماید.

نتیجه

دادگاه‌های ملی به لحاظ شأن و متناسب با قوانین مورد عملشان، ابزار کارآمدی برای مدیریت اختلافات و اجرای مطلوب عدالت در اختیار دارند، از جمله رسیدگی توأم به دعاوی مرتبط و متحدالمنشأ یا تفکیک آنها، جلب ثالث یا طرق دیگر گسترش اصحاب دعوا و ...، در حالی که مراجع داوری به دلیل ضعف ساختاری و ماهیت ایجادی آنها، در زمینه حل و فصل جامع اختلافات با تنگنمایی مواجهند. علی‌رغم واقعیت‌های گفته شده منافع طرف‌های قراردادهای تجاری بین‌المللی سال‌هاست که روش داوری را، راه منحصر حل اختلافات تجاری بین‌المللی می‌داند و بر این دستاورد اصرار دارد و هر ساله یکی پس از دیگری موانع پیش روی این روش حل اختلاف را بر می‌دارد. جدیدترین دستاورد اصلاحی در مقررات داوری مرکز داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی که از سال ۲۰۱۲ لازم‌الاجرا شده است مربوط به ساماندهی مقررات راجع به دعاوی مختلط، از جمله دعاوی دارای طرف‌های متعدد، ضم اشخاص ثالث به داوری، دعاوی ناشی از یا مرتبط با قراردادهای چندجانبه و مرتبط و بالاخره ادغام دعاوی در یک مرجع داوری می‌باشد. اگرچه به نظر می‌رسد، اصلاحات جدید در مدیریت اختلافات مطرح در اتاق بین‌المللی بازرگانی بسیار مؤثر خواهد بود و در عین حال ممکن است، پاسخی کامل به نیازهای بی‌پایان و رو به رشد تجارت بین‌المللی نباشد ولی باید توجه نمود که این مقررات بدون تردید آثار خود را در قانون‌گذاری‌های ملی در خصوص تکمیل مقررات داوری‌های بین‌المللی به جا خواهد گذاشت.

داوری‌های مختلط و مباحث پیرامون آن دارای اهمیت و پیچیدگی‌های خاص خود است. در اکثریت قریب به اتفاق قواعد داوری مدرن به این مسأله توجه نشده است. اشخاص ثالث غیر طرف یا غیر امضاکننده موافقت‌نامه داوری ممکن است در شرایط

خاصی به روند داوری ضمیمه شوند. ضم ثالث ممکن است با رضایت صریح شخص ثالث انجام شود یا رضایت ضمنی به داوری. در خصوص مبنای حقوقی گسترش داوری به اشخاص ثالث در فرض رضایت ضمنی دو تئوری مهم ارائه شده است: تئوری تعهد ضمنی و تئوری گروه شرکت‌ها. در فرض فقدان رضایت صریح و ضمنی ثالث، مواردی وجود دارد که مرجع داوری ثالث را به روند داوری وارد می‌کند. «دکترین عبور از شخصیت حقوقی شرکت»؛ یعنی شناسایی سهامداران اشخاص ذینفع و «دکترین استاپل»؛ منع تناقض‌گویی و انکار اظهارات سابق، دو تئوری اصلی در خصوص گسترش داوری به اشخاص ثالث در فرض عدم رضایت است.

در قواعد جدید داوری ضم ثالث به داوری بر اساس درخواست هریک از طرفین، تا قبل از تعیین و تصدیق داوران توسط دیوان داوری، امکان‌پذیر است. شخص ثالث ضمیمه‌شده به داوری به عنوان یکی از طرفین داوری تلقی می‌شود و با دیگر طرف‌های داوری در تشکیل مرجع داوری مشارکت می‌کند.

عموماً داوری دارای یک خواهان و یک خوانده است. اما با گسترش تجارت بین‌المللی با موافقت‌نامه‌های داوری چندطرفه مواجه هستیم. ماده ۸ ناظر به فرضی است که موافقت‌نامه داوری یا قرارداد حاوی شرط داوری ابتدائاً دارای بیش از دو طرف است و با تعدد خواهان و خوانده یا هر دو روبه‌رو هستیم و منصرف از دیگر موارد داوری مختلط است که با تعدد طرفین داوری مواجه هستیم. در یک موافقت‌نامه داوری چندطرفه هریک از طرفین [یک یا بیش از یکی] می‌تواند علیه طرف [یا طرفین دیگر] اقامه دعوا نماید. اگر طرفی که درخواست داوری علیه وی تقدیم شده است، پاسخ ندهد یا در خصوص وجود اعتبار و حوزه شمول موافقت‌نامه داوری، ایراد و ادعایی داشته باشد، یا در مورد اینکه آیا دعاوی متعدد در یک داوری قابل رسیدگی است، جریان داوری متوقف نمی‌شود و با وجود اوضاع و احوال مذکور داوری باید در جریان باشد.

ماده ۹ قواعد جدید داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی ناظر به وضعیتی است که با بیش از یک قرارداد مواجه هستیم و در خصوص این گروه قراردادهای دعاوی و اختلافات متعددی بروز پیدا کرده است. در واقع دعاوی یا به طور مستقیم ناشی از قراردادهای هستند یا اینکه در ارتباط مستقیم و مؤثری با قراردادهای قرار دارد. دعاوی متعدد ناشی از قراردادهای متعدد ممکن است به صورت توأمان و در یک جریان داوری مورد رسیدگی قرار گیرد. رسیدگی توأمان دعاوی متعدد ناشی از قراردادهای متعدد صرف‌نظر از این است که همه قراردادهای دارای شرط داوری باشند یا برخی از آنها فاقد چنین شرطی باشند.

ممکن است که داوری‌های متعددی که به نوعی با یکدیگر مرتبطند و تحت قواعد و

قانون داوری واحد در جریان باشند، در یکدیگر ادغام شوند. بر اساس ماده ۱۰ مرجع صالح برای ادغام، دیوان داوری است. دو شرط ابتدائی برای پذیرش ادغام این است که اولاً ادغام بر اساس درخواست یکی از طرفین صورت می‌گیرد و لزوماً باید درخواستی به دیوان داوری تقدیم شود. ثانیاً داوری‌های متعددی که قصد ادغام آنها وجود دارد لزوماً باید تحت حاکمیت قواعد داوری اتاق بین‌المللی بازرگانی باشند. پس از احراز این دو شرط ابتدائی، در سه مورد ادغام صورت می‌گیرد. اول؛ طرفین با ادغام موافق باشند. دوم؛ یک موافقت‌نامه داوری وجود داشته باشد و داوری‌های متعدد و دعاوی آن همگی ناشی از آن موافقت‌نامه داوری واحد باشد. سوم؛ در این مورد دعاوی مورد رسیدگی در داوری‌های متعدد ناشی از موافقت‌نامه‌های داوری متعدد است، اما اولاً وحدت اصحاب داوری‌ها وجود دارد. ثانیاً اختلافات در داوری‌ها ناشی از یک رابطه حقوقی واحد باشد. ثالثاً دادگاه به این تشخیص برسد که موافقت‌نامه‌های متعدد، هماهنگ و سازگارند. بنابراین در فرضی که با تعدد داوری‌ها و تعدد موافقت‌نامه‌های داوری مواجه هستیم، علاوه بر دو شرط ابتدائی با احراز سه شرط اخیر، ادغام داوری‌ها صورت خواهد گرفت.

فهرست منابع

- افتخار جهرمی، گودرز و مرتضی شهبازی‌نیا، «بررسی قاعده استاپل در حقوق انگلیس و امریکا»، *مجله حقوقی*، ش ۳۰، بهار ۱۳۸۳.
- امیرمعزی، احمد، *داوری بین‌المللی در دعاوی بازرگانی*، تهران، نشر دادگستر، چاپ دوم، ۱۳۸۸.
- بوکشتگل، کارل‌هانس، *داوری و واحدهای تجاری دولتی*، ترجمه محسن مجبی، کمیته ایرانی اتاق بازرگانی، ۱۳۶۸ تهران.
- شمس، شهرام، «داوری‌های چندطرفه»، *مباحثی از داوری‌های بین‌المللی*، مجموعه همایش‌های مرکز منطقه‌ای داوری تهران، جلد دوم، خرداد ۱۳۸۹.
- شهبازی‌نیا، مرتضی و دیگران، «عبور از شخصیت حقوقی شرکت در فرض تقلب شریک در حقوق ایران و انگلیس»، *مجله حقوقی دادگستری*، ش ۷۵، سال ۷۴، تابستان ۱۳۹۰.
- گایار، امانوئل، «قاعده استاپل یا منع تناقض‌گویی به ضرر دیگری»، ترجمه و تلخیص: ناصر صبح‌خیر، *مجله حقوقی*، ش ۶، ۱۳۶۵.
- مرادی، فهیمه، «توسعه شرط داوری در گروه شرکت‌ها»، *مباحثی از داوری‌های بین‌المللی*، مجموعه همایش‌های مرکز منطقه‌ای داوری تهران، جلد دوم، خرداد ۱۳۸۹.
- وصالی، منصور، «توسعه شرط داوری از طریق رضایت مفروض با تأکید بر مفهوم گروه قراردادها»، *مباحثی از داوری‌های بین‌المللی*، مجموعه همایش‌های مرکز منطقه‌ای داوری تهران، جلد دوم، خرداد ۱۳۸۹.

- Commercial Law Series), Switzerland, Helbing & Lichtenhahn, Vol. 10, 1999.
- Brekoulakis, Stavros, "Multi-Party and Multi-Contract Arbitration", www.qfinance.com
- Hackman, Nana Adjoa, *The Problem of Arbitration & Multi-Party / Multi-Contract Disputes: Is Court-Ordered Consolidation an Adequate Response?*, University of Dundee.
- Hill, Timothy & Jonathan Leach, *The New ICC Rules: Revolution or Evolution?*, Hong Kong International Arbitration Center, October 2011.
- ICC Ruls of Arbitration 2012 come into force, www.jonesday.com
- Jan Heiner Nedden, "The New ICC Rules of Arbitration", Danish Association of Arbitration, Copenhagen, 24 November 2011.
- Lam, Solomon & Michael Schafler, *The new ICC Arbitration Rules – What You Need to Know?*
- Palay, Marc S. & Tanya Landon, "Participation of third Parties in International Arbitration: Thinking Outside of the Box", www.iclg.co.uk, Global Legal Group Ltd., London.
- Park, William W., "Non-Signatories and International Contracts: An Arbitrators Dilemma", Belinda (ed.), *Multiple Party Action in International Arbitration*, Oxford University Press, 2009.
- Redfern, Alen & Martin Hunter, *Law & Practice of International Commercial Arbitration*, 3rd ed., London, Sweet & Maxwell, 2003.
- Voser, Nathalia & Christopher Boog, "The 2012 ICC Arbitration Rules, 2012, www.swlegal.ch
- www.financierworldwide.com
- www.iccwbo.org

ABSTRACTS

ICC Arbitration Rules on Multiple Parties and Multiple Contract

Javad Kashani (Ph. D.) & Mahdi Sheykhiyani

International commercial arbitration as private settlement disputes solution plays an important role in international multiple Contracts. Multiple arbitrations which have divergence kinds are known as complex issues at arbitration law and are not well-known both in international and domestic law, but in Third section of ICC arbitration new rules (article 7-10) widely are considered. Subject to those rules a party wishing to join an additional party to the arbitration shall submit its request for arbitration against the additional party (the “Request for Joinder”).

Multi-parties arbitration, (joint venture and consortium) and claims arising out of or in connection with more than one contract (relations between main contractor with second and third contractors) may be made in a single arbitration, irrespective of whether such claims are made under one or more than one arbitration agreement.

Finally the Court may, at the request of a party, consolidate two or more arbitrations pending under the Rules into single arbitration. In multi-parties arbitration where there are multiple claimants or multiple respondents, and where the dispute is to be referred to three arbitrators, the multiple claimants, jointly and the multiple respondents, jointly, shall nominate an arbitrator and the third arbitrator, who will act as president of the arbitral tribunal, shall be appointed by the Court.

Keywords: International Commercial Arbitration, Joinder of Additional Parties, Multiple Parties, Multiple Contracts, Consolidation of Arbitrations

JOURNAL OF LEGAL RESEARCH

VOL. X, No. 1

2011-1

Articles

- ICC Arbitration Rules on Multiple Parties and Multiple Contracts
- The Concept and the Causes of Divorce in the Legal System of Iran and English Law
- Some Considerations on the Compensation for the Nuclear Damages Based on International Conventions of Nuclear Civil Liability
- The Protection of Traditional Medicine in *Quran* and Islamic Jurisprudence
- Individual and Social Rights in the Criminal Procedures: Some Challenges
- The Concept of Representations in the First Assembly (*Mashruteh*)

Special Issue: 105 Years of Legislation Experience in Iran

- The Protection of the Principle of Transparency by Constitutional Courts
- Law Approach Challenges: Law Validity and Law Reliability
- The Relationship between Rule of Law and Religious Law in *Mashruteh* Legal System
- The Place of Simile in the Process of Codification of Law
- A Brief Study on the Theoretical Foundations of Experimental Legislation
- The Approach of Legislation in Electronic Contracts
- Measuring the Strength of Iran's Patent Rights by Focusing on Iranian Patent Act 2008

Critique and Presentation

- On the Title of Criminal Law
- An Analysis of Judgment of the European Court of Justice in Case of *Fulmen* and *Mahmoudian*: When the Dream of Judicial Review of UN Sanctions Comes True

ISSN: 1682-9220

S. D. I. L.

The S.D. Institute of Law
Research & Study